

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV BOHEMISTIKY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

URBANONYMA V MĚSTĚ MNICHOVO HRADIŠTĚ

Vedoucí práce: doc. PhDr. Marie Janečková, CSc.

Autor práce: Bc. Andrea Hakenová

Studijní obor: Bohemistika

Ročník: 3.

2012

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textů mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem odhalování plagiátů.

České Budějovice, 5. ledna 2012

.....

Andrea Hakenová

Děkuji doc. PhDr. Marii Janečkové, CSc., za pomoc při vypracování této práce.

Děkuji také pracovnícím Muzea města Mnichovo Hradiště, především ředitelce muzea Mgr. J. Dumkové a paní M. Kunové za zapůjčení kartografických materiálů potřebných k vypracování této práce.

Anotace

Diplomová práce se zabývá urbanonymy ve městě Mnichovo Hradiště. Naším úkolem je soupis názvů ulic v historickém jádru města, názvů přilehlých ulic i ulic novějších městských částí. Sledujeme vývoj pojmenování ulic od první třetiny 20. století do současnosti. Názvy ulic třídíme z hlediska sociolingvistického. Zvláštní pozornost věnujeme honorifikačnímu motivu a jeho proměnám během historického vývoje. Práce je doplněna abecedním rejstříkem názvů ulic. Cílem této práce je přispět k onomastice města Mnichovo Hradiště.

Abstract

This diploma thesis deals with urbanonyms (place-names) in town Mnichovo Hradiště. Our task is a list of names of streets in the historic heart of town, names of adjacent streets and streets of the newer neighborhoods. We follow the evolution of naming streets after the first third of the 20th century to the present. Street names sorted in terms of sociolinguistic. Particular attention is given to the honores theme and its variations during the historical development. The work is supplemented by alphabetical index of street names. The aim of this work is to contribute to onomastika (own naming names) in town Mnichovo Hradiště.

OBSAH

Úvod	8
1 Metodologie	10
2 Onomastika jako vědecký obor.....	12
2.1 Kritéria a dělení onymických objektů	13
3 Mnichovo Hradiště.....	15
3.1 Původ a význam názvu města	15
3.2 Historie města.....	15
4 Ulicemi města Mnichovo Hradiště.....	18
4.1 Třídění názvů ulic.....	22
4.2 Názvy ulic s motivem honorifikačním	23
4.3 Klasifikace honorifikačních toponym	51
4.4 Urbanonymické prostory současného města	55
4.5 Orientační a charakterizační jména ulic	56
4.5.1 Původní urbanonyma vyjadřující vztahový model „jaký“..	57
4.5.2 Urbanonyma motivovaná novou městskou výstavbou	62
4.5.3 Urbanonyma odkazující k typickým objektům moderního města	63
4.5.4 Urbanonyma odkazující k objektům atypickým pro městský katastr v tradičním chápání.....	66
4.5.5 Urbanonyma odkazující k jiným místním názvům	72
5 Klasifikace urbanonym z hlediska slovtvorného	78
5.1 Substantiva	78
5.1.1 Tvoření substantiv odvozováním	79
5.2 Tvoření adjektiv odvozováním	81
5.2.1 Adjektiva původní, neodvozená	83

6 Pravopisná pravidla psaní názvů ulic	84
6.1 Obecné poučení	84
6.2 Předložková spojení	84
6.3 Spojení obecného pods. jména a vlastního jména ve 2. pádě	85
7 Abecední rejstřík názvů ulic.....	86
Závěr.....	93
Prameny.....	106
Sekundární literatura	109
Zdroje	110
Seznam zkratk a značek.....	113
Seznam příloh.....	114

Úvod

V této diplomové práci se zabýváme urbanonymy ve městě Mnichovo Hradiště. V teoretické části nejprve popisujeme předmět oboru onomastika. Z širokého pole vlastních jmen, kterým se onomastika věnuje, se zaměřujeme pouze na urbanonyma. K této tématice jsme prostudovali především *Úvod do studia onomastiky* (1999) od Rudolfa Šrámka, dále jsme také pracovali s odbornými články ze sborníku *Mnohotvárnost a specifčnost onomastiky* (2010), např. s příspěvkem Jaroslava Davida *Honorifikace jako určující rys moderní urbanonymie* nebo Milana Harvalíka *Nové tendence v rozvoji současné české onymie*. Seznámili jsme se také s nejnovější publikací Jaroslava Davida *Smrdiv, Brežněves a Rychlonožkova ulice* (2011), z níž jsme čerpali poznatky ke kapitole 5. věnující se honorifikačnímu motivu v urbanonymii. Pro hlubší seznámení s městem Mnichovo Hradiště přibližujeme čtenářům ve stručnosti i historii města a vysvětlujeme původ názvu města. Informace o historii města jsme čerpali především z díla Josefa Vítězslava Šimáka *Dějinné paměti okresu mnichovohradištského* (1917), Heleny Průškové *Můj dům, můj hrad* (2006) a dále pak i z oficiálních webových stránek města Mnichova Hradiště, www.mnhradiste.cz. Informaci o původu názvu města nám poskytla kniha dvojice autorů Ivana Lutterera a Rudolfa Šrámka *Zeměpisná jména v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* (1997). V praktické části se zaměřujeme na shromáždění co největšího počtu map města Mnichova Hradiště pocházejících z let 1930 až 2011. Díky těmto materiálům, které nám poskytlo městské muzeum, jsme sestavili abecední rejstřík názvů ulic v historickém jádru města, názvů přilehlých ulic a ulic novějších městských částí. S tímto seznamem dále pracujeme, třídíme získaná urbanonyma podle různých hledisek. Jedním z hledisek je například frekvence výskytu předložkových názvů v urbanonymii města Mnichova Hradiště. Dalším zohledněným aspektem je slovotvorba, urbanonyma dělíme z pohledu jejich vzniku a vývoje. Nejdůležitějším hlediskem však je třídění uličního názvosloví

podle motivace jeho pojmenování, zvláštní pozornost pak věnujeme proměnám honorifikačních pojmenování ulic během historického vývoje. Cílem této práce je přispět k poznání vývoje pojmenování ulic města Mnichova Hradiště.

1 Metodologie

Tato diplomová práce slouží k poznání uličního názvosloví ve městě Mnichově Hradišti. Praktické části předcházela teoretická příprava, především shromáždění a prostudování materiálů o historii města. Onomastika je totiž věda, která úzce souvisí a spolupracuje s disciplínami, které již přesahují lingvistický rámec. Domníváme se, že právě poznání historického kontextu je zapotřebí ke správné interpretaci uličního názvosloví. V praktické části potom užíváme především metod excerpce, analýzy a následné syntézy. Materiálová báze je výchozím komponentem této práce. V první fázi příprav jsme shromáždili co největší množství map a soupisů názvů ulic. Ačkoli se naše práce zaměřuje především na urbanonymii v letech 1930 – 2011, pracovali jsme i se staršími materiály, zajímaly nás místní názvy až do přelomu století. Po utřídění a prostudování získaného materiálu, které nám laskavě zapůjčilo Muzeum města Mnichova Hradiště, jsme se zaměřili na vytvoření abecedního jmenného rejstříku. Zde je zachyceno všech 111 názvů ulic, které v současné době existují v katastru města Mnichova Hradiště. Na tyto názvy je potom nahlíženo z různých hledisek. Jedním z aspektů zkoumání je hledisko historické. Zaměřujeme se na změny, které se v uličním názvosloví v průběhu let udály. Zkoumáme, které ulice byly přejmenovány a z jakých důvodů, zaznamenáváme, které ulice vznikly nově a kdy tomu tak bylo. Tato analýza nebyla jednoduchým úkolem, neboť naše informace nebyly úplné – u některých ulic je nám známo, že byly přejmenovány, ale nepodařilo se nám například zjistit, kdy se tak stalo, chyběla nám přesná datace, přesto jsme se pokusili o co nejucelenější obraz historie pojmenovávání a přejmenovávání ulic ve městě Mnichově Hradišti. Dalším hlediskem, které nám slouží k třídění místních názvů, je hledisko morfologické. Sledujeme, zda převažují místní názvy tvořené předložkami či nikoli, v jakém počtu se předložkové názvy v urbanonymii města Mnichova Hradiště vyskytují a které typy předložek v názvech dominují. Další oblastí, do níž jsme vstoupili při třídění uličních názvů, je slovtvorba. Zajímali jsme se o to,

kolikrát se vyskytují názvy neodvozené, primární, nebo zda mezi mnichovohradištskými názvy ulic převládají názvy odvozené. Další způsoby tvoření, skládání a zkracování, nejsou typické pro tvoření místních názvů, proto jsme tyto kategorie eliminovali a zaměřili se pouze na derivaci (odvozování). V případě názvů vzniklých odvozováním se zajímáme o to, ze kterých slovních druhů jsou názvy odvozeny, zda dominují jména utvořená ze substantiv a adjektiv, jak předpokládáme, nebo zda jsou v hojném počtu zastoupena i jména vzniklá z příslovcí a sloves. Cílem tohoto výzkumu je podat čtenáři ucelený pohled na uliční názvosloví ve městě Mnichově Hradišti, a to nejen formou pouhého výčtu názvů, ale formou analytickou, kdy se snažíme sdělit další související informace nejen z oblasti onomastiky, ale i slovtvorby, nebo místní historie.

2 Onomastika jako vědecký obor

Onomastika (nauka o vlastních jménech) zažívá období svého největšího rozkvětu v 50. a 60. letech 20. století. V této době ztrácí charakter pomocné vědy historické (geografické, sociologické, aj.) a je dovršen její přesun do věd lingvistických.

Onomastika, též onomatologie, je nauka o vlastních jménech. Zabývá se jejich vznikem, způsoby tvoření i obsahem (též někdejší významem), případně i rozšířením atd. Vlastní jména, nebo též onyma či propria, jsou lexikálními jednotkami jazyka, které v protikladu k apelativům (jménům obecným) na nepojmové bázi pojmenovávají komunikativně individualizované objekty. Podle Rudolfa Šrámka rozlišujeme dvě hlavní funkce proprií, a to funkci ohraničit pojmenované objekty jako neopakovanou jednotlivinu, tedy diferencovat je od jiných objektů, dále pak funkci lokalizovat, tj. zařadit propriálně pojmenovaný objekt do určitých věcných (prostorových, sociálních, kulturních, historických nebo ekonomických) vztahů.¹

Na vymezení funkce proprií se ale můžeme dívat i jinak – respektive dělení podle Rudolfa Šrámka můžeme trochu rozšířit. Kromě funkce diferenciativní mají propria též funkci nominační a individualizující. Jsou to základní sdružené funkce, protože slouží ke společensky podmíněné identifikaci. Podle Miloslavy Knappové jsou součástí této základní funkce také funkce deiktická (odkazová) a apelová. Dále jsou propria podmíněna funkcí asociativní, evokační, konotativní. Např. vlastní jméno *Ivan* konotuje Rusko, *Fritz* Německo. Dále je pro propria důležitá funkce ideologizující, mytizující a honorifikující (např. *Havířov* – město pojmenované na počest havířů). Funkce sociálně klasifikující zařazuje pojmenovaný objekt do nejrůznějších souvislostí, jako je místo, čas, sociální, náboženský nebo národnostní aspekt. Deskriptivní, charakterizační funkce mají veškerá popisná pojmenování,

---

¹ ŠRÁMEK, Rudolf. *Úvod do obecné onomastiky*. 1. vyd. v Brně: Masarykova univerzita, 1999, s. 11–12.

kteřá mají status vlastních názvů, tzv. mluvící jména a přezdívky, protože zachovávají apelativní sémantiku a je v nich zřetelný původní lexikální význam. V neposlední řadě zmiňme také funkci expresivní a emocionální, respektive psychologickou. Sem patří druh účinku jména, jakým dojmem jméno působí. Funkce vyplývají valnou většinou ze začlenění jména do rozmanitých druhů komunikace.²

Problematicke propriálních funkcí věnuje značnou pozornost literární onomastika. Rozděluje propriálně relevantní funkce do dvou skupin (podle K. Gutschmidta, 1984): a) funkce týkající se literárních postav, b) funkce týkající se postavení a úlohy proprií v textu.

F. Debus se zabýval zkoumáním právě toho, jak se propria chovají v textu, a zjistil, že mají především následující funkce: charakterizační, fikcionalizační, identifkační, iluzionizační, mýtizační, akcentují nebo anonymizují.³ Propria můžeme dělit do různých skupin podle funkce, která u nich převládá, jak jsme si nyní ukázali. Ale jsou ještě i jiné možnosti, jak třídit propria, onymické objekty – jimi se budeme zabývat v následující kapitole.

2.1 Kritéria dělení onymických objektů

Onymické objekty lze rozdělit na dvě velké (hlavní) skupiny, tedy na objekty jednodenotátové (neboli singulativní) a na objekty vícedenotátové (mnohodenotátové). V naší práci se budeme zabývat především objekty jednodenotátovými, tedy takovými objekty, kterým je přiřazeno (zpravidla) jen jedno proprium. Jedná se např. o jednu konkrétní řeku (např. *Jizera*), jedno konkrétní osídlené místo (např. *Mnichovo Hradiště*), o konkrétní osobu nezaměnitelnou s nikým jiným (*Václav Budovec z Budova*) apod. V případě, že jedno proprium platí pro více objektů (ať už druhově stejných, např. *Novák* – jako příjmení občana

---

² Tamtéž, s. 22–26.

³ ŠRÁMEK, Rudolf. *Úvod do obecné onomastiky*. 1. vyd. v Brně: Masarykova univerzita, 1999, s. 23–24.

ČR, nebo druhově odlišných, např. *Praha* = město, kopec, kino, hotel,...), hovoříme o onymických objektech vícedenotátových.⁴

Další způsob dělení onymických objektů je podle jejich druhové povahy – vznikají tak tři velké plány:

1. Geonymický – zahrnuje všechny třídy toponym, tj. jmen onymických objektů na povrchu země i útvarů pod povrchem a kosmonyma (jm. nebeských těles a útvarů na nich). Geonymické objekty jsou postižitelné kartograficky, jsou zachyceny na mapových dílech. Do této kategorie se řadí též urbanonyma, kterými se v této práci zabýváme především.

2. Bionymický – zahrnuje antroponyma, pseudoantroponyma a zoonyma, tj. jména živých onymických objektů, bytostí.

3. Chrématonymický – zahrnuje vlastní jména pro objekty, jevy a vztahy vzniklé lidskou činností. Třídy vlastních jmen tedy jsou: geonyma, bionyma, chrémantonyma.

Dalšími kritérii třídění jsou např. dělení proprií na tzv. přímá (pomístní jména, dále jen PJ *Niva*, *Suchá*) a nepřímá (PJ *Za vodou*, *U lesa*). U toponym je adekvátnější mluvit o názvech předložkových a nepředložkových. Jména mohou být též primární a sekundární. (Zde je dělicí hledisko nejasné. Za primární se obvykle pokládají jména neodvozená – *Dub*, za sekundární odvozená – *Doubí*, *Dubné*, *Dubičné*). Onymické objekty mohou být i topografické a kulturní – zde se však o typicky propriálních jevech nedovídáme nic, nebo málo. Jména *Brodek*, *Niva*, *Záříčí* poskytují obraz o rozšíření lexémů *brod*, *niva*, *řeka*, kulturní jména *Hradec*, *Kláštelec*, *Osek* o rozšíření lexémů *hrad*, *klášter*, *osek*⁵.

---

⁴ Tamtéž, s. 12–15.

⁵ ŠRÁMEK, R. *Úvod do obecné onomastiky*. 1. vyd. v Brně: Masarykova univerzita, 1999, s. 16–19.

3 Mnichovo Hradiště

Mnichovo Hradiště leží v půvabném kraji středních Čech nedaleko bývalého okresního města Mladá Boleslav. Kolem města protéká řeka Jizera, která zde vytváří zajímavé přírodní scenérie. Mnichovo Hradiště je označováno za vstupní bránu do Českého ráje.

3.1 Původ a význam názvu města

Původ a význam místního jména Mnichovo Hradiště je celkem průhledný. Hradiště znamená opevněnou osadu, vesnici. Přívlastek Mnichovo je úzce spjatý s historií tohoto města, resp. s nedalekou vesnicí Klášter Hradiště nad Jizerou, kde byl na místě staroslovanského hradiště kolem roku 1145 založen cisterciácký klášter. Za nejstarší doklad jména je třeba považovat zápis z r. 1184 (*abbas de Gradis* „opat z Hradiště“), který ještě uchovává původní G-.⁶ Další písemná zmínka o městě pochází z roku 1279, kdy klášter navštívila královna Kunhuta, vdova po Přemyslu Otakarovi II., vězněná v té době se svým synem Václavem na hradě Bezděz. Jako žena nemohla pobývat v klášteře, a tak ji mniši pohostili v nedalekém městečku Hradiště.⁷

3.2 Historie města

Počátky města, jak už bylo řečeno, jsou úzce spjaty s nedalekou vesnicí Klášter Hradiště nad Jizerou, kde byl na místě staroslovanského hradiště kolem roku 1145 založen cisterciácký klášter. V polovině 13. století založili mniši své vlastní poddanské městečko. Vybrali si vhodné

---

⁶ PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách: jejich vznik, původní význam a změny. Díl I.*, Praha: Česká akademie věd a umění, 1951, str. 668

⁷ MAJTÁN, Milan. *Zeměpisná jména Československa: slovník vybraných zeměpisných jmen s výkladem jejich původu a historického vývoje.* Praha: Mladá fronta, 1982, str. 199

místo u tehdy již delší dobu stojící vesnice Rybitví, kde se křížily cesty mladoboleslavská, turnovská a jičínská. Město získalo název stejně jako klášter Hradiště, později Hradiště nad Jizerou, Hradiště Mnichové, až v polovině 19. století převládl název Mnichovo Hradiště.

Samotný klášter se však mohutně rozrůstal, získal rozsáhlý majetek, byl zde vybudován výstavný gotický chrám Panny Marie. Dne 30. dubna 1420 byl však klášter vypálen orebity a již nikdy nebyl obnoven. Společně s klášterem tehdy lehlo popelem i městečko Hradiště. Majetek kláštera rozkradly okolní šlechtické rody. Město často střídalo majitele. V roce 1468 je napadli lužičtí žoldnéři, a tak bylo znovu zničeno a vypáleno.

Na konci 16. století získali Mnichovo Hradiště Budovcové z Budova. Nejvýznačnějším členem tohoto rodu byl Václav Budovec z Budova, popravený roku 1621 za účast v protihabsburském povstání. Staral se hospodářské povznesení svých statků. Významným počinem byla stavba renesančního zámku. Po jeho smrti připadlo panství známému vojevůdci Albrechtu z Valdštejna. V dějinách města představuje etapa spojená se jménem Václava Budovce z Budova velmi plodné období, v němž docházelo k významnému, především hospodářskému rozvoji.

V majetku jednotlivých členů rodu Valdštejnů zůstalo město až do roku 1945. K jeho rozvoji přispěl koncem 17. století Arnošt Josef z Valdštejna. Získal okolní statky a vytvořil rozsáhlé mnichovohradištské panství. Nechal přebudovat zámek do dnešní barokní podoby a učinil z něj rodové sídlo. Přivedl do města mnichy kapucínského řádu, založil klášter a kostel sv. Tří králů. Byl zrušen panský dvůr v blízkosti zámku a na jeho místě byly vystavěny domky valdštejnských úředníků. Vznikla tak nová čtvrť zvaná Nové Město. Na počátku 18. století přibýly další architektonické památky, kaple sv. Anny, sousoší Jana Nepomuckého před zámkem, nový děkanský kostel sv. Jakuba, socha P. Marie na náměstí.

18. století přineslo stavbu zděných domů, zřízení pošty, rozvoj řemesel, ale také rozvoj hudby (muzikantské bratrstvo) a vysokou úroveň místní školy, kterou navštěvovaly i děti hraběte Valdštejna. Vznikla zde židovská náboženská obec, jejími členy byli především obchodníci a kramáři, kteří se zde usidlovali už od 17. století. Měli zde vlastní synagogu i hřbitov, zrušený v 80. letech 20. století.

Velkou událost zažilo město v roce 1833, kdy se zde konala jedna z posledních schůzek Svaté aliance. Kristián z Valdštejna zde tehdy hostil rakouského císaře Františka, ruského cara Mikuláše a pruského korunního prince Bedřicha Viléma. Z politických událostí do života města zasáhlo dění roku 1848 a především prusko-rakouská válka v roce 1866. V okolí i ve městě samém došlo k několika střetům mezi bojujícími armádami, oběti na obou stranách připomíná řada pomníčků rozestých po kraji. Kromě toho byl život města v 19. století ovlivněn dvěma základními skutečnostmi. V oblasti hospodářské to byl počátek rozvoje průmyslu, v oblasti společenské a kulturní rozvoj národního uvědomění a s ním související rozkvět spolkového života.⁸

Jelikož se v naší práci zabýváme názvy ulic v období od první třetiny 20. století do současnosti, bylo by jistě na místě zmínit nejen nejslavnější historii města, ale i historii moderní.

---

⁸ <http://www.mnhradiste.cz/mesto/info/historie>; 15. 11. 2011

4 Ulicemi města Mnichova Hradiště

Již na počátku 20. století mělo město Mnichovo Hradiště významnou úlohu, bylo sídlem samosprávného okresu, sídlilo zde okresní hejtmanství i okresní soud, existovalo několik peněžních ústavů. Byly postaveny nové budovy škol, novorenesanční radnice, honosná budova spořitelny, na jejíž plastické výzdobě se podílel sochař Ladislav Šaloun⁹. V těchto letech ve městě vznikalo též mnoho nových ulic, v roce 1911 přibily ulice *Riegrova*, *Komenského*, *Smetanova*, *Žižkova*.

Vznik samostatné Československé republiky roku 1918 nepřinesl příliš velké změny. Venkovské městečko s třemi a půl tisíci obyvatel žilo poklidným životem. Základní společenskou vrstvu tvořili drobní živnostníci, obchodníci, zemědělci a úřednictvo. Město dále bylo sídlem okresu i dalších okresních orgánů společenských i hospodářských¹⁰.

V urbanonymii města za existence první republiky docházelo ke změnám především v letech 1919–1933. Např. v roce 1919 bylo přejmenováno několik ulic (*Sobotecká ulice* se změnila na *Jiráskovu*, z *Boleslavské ulice* se stala *Wilsonova*, *Městské sady* dostaly název *Sady Čsl. legií*) a náměstí *Na rynku* bylo přejmenováno na *Masarykovo náměstí*. V roce 1923 byl změněn název pouze jediné ulice, a to ulice *Čapkových* na *Rašínovu ulici*.

Nové názvy se v urbanonymii města objevují až s rokem 1927, kdy vzniká ulice *Heroldova*, *Harantova*, „nová“ ulice *Riegrova*, *Šlikova* ulice a náměstíčko *Šlikovo*. V témže roce došlo taktéž k přejmenování několika ulic. Původní ulice *Riegrova* dostala název *Husova*, dosavadní ulice *Husova* se stala *Nádražní třídou*, ulice *U Vaňkových* získala název *Tylova* a ulice *Klásterská* byla přejmenována na *Dürichovu*.

Další změny v uličním názvosloví se udály v roce 1928, vznikly *Dvořákova* a *Přemyslova ulice* a návrší *Na bubnu* se přejmenovalo na

---

⁹ <http://www.mnhradiste.cz/mesto/info/historie>; 15. 11. 2011

¹⁰ <http://www.mnhradiste.cz/mesto/info/historie>; 15.11. 2011

Vrchlického návrší. V roce 1933 vznikly další nové ulice: *Kvíčalova*, *Libušina* a *Tyršovy sady*.

Po odtržení Sudet v roce 1938 se město nacházelo v bezprostřední blízkosti hranic Říše. Počet obyvatel tehdy vzrostl o více než 1000 lidí, kteří se přistěhovali ze zabraných oblastí. Po vyhlášení Protektorátu roku 1939 bylo několik místních židovských rodin deportováno do různých koncentračních táborů¹¹. V pětiletém období od roku 1934 až do roku 1939 nevznikaly v Mnichově Hradišti žádné nové ulice, ani nebyly přejmenovány ty původní. V roce 1940 byly vráceny některé změny z roku 1919 zpět do původního stavu, konkrétně ulice *Wilsonova* se opět stala ulicí *Boleslavskou* a *sady Čsl. legií* získaly zpět svůj název *Městské sady*.

V roce 1942 byli zatčeni funkcionáři Sokola a uvězněni v koncentračním táboře v Mauthausenu, kde všichni zahynuli.

Rok 1948 znamenal politické změny a s nimi související znárodnění veškerých podniků ve městě a likvidaci soukromých řemeslných dílen.¹²

Od počátku 50. let 20. století se začal rozvíjet automobilový závod LIAZ, který zaměstnával více než 2000 lidí, závod Severka na výrobu dětských oděvů, závod Fruta, chemická čistírna, cukrovar. Další desetiletí pak byla ve znamení rozvoje bytové výstavby (s tím je spojen vznik nové ulice – *Družstevní*), ale také výstavba kulturních a sportovních zařízení¹³. V roce 1953 bylo několik stávajících ulic přejmenováno v duchu nové, socialistické ideologie: původně *Štefánikova ulice* (dnes *Turnovská*) byla přejmenována na ulici *Rudé armády*, ulice *Svatojánská* se stala ulicí *Ivana Olbrachta* a *Riegrova* se změnila na *Mírovou ulici*.

---

¹¹ <http://www.mnhradiste.cz/mesto/info/historie>; 15.11. 2011

¹² <http://www.mnhradiste.cz/mesto/info/historie>; 15.11. 2011

¹³ <http://www.mnhradiste.cz/mesto/info/historie>; 15.11. 2011

60. a 70. léta 20. století jsou obdobím zřejmě největšího rozvoje urbanonymie v Mnichově Hradišti, neboť v této době vzniklo mnoho nových ulic a mnoho dalších bylo přejmenováno. V roce 1964 vznikly ulice *Pionýrů*, *Máchova*, *Školní*, *S. K. Neumanna*, *Obránců míru*, *U Trati*, *Mánesova*, *Bezručova* a *Kapitána Jaroše*. V témže roce bylo několik ulic přejmenováno: *Davidova* na ulici *V Lípách*, *Kvíčalova* získala název *Boženy Němcové*, *Stalingradská* se stala ulicí *Sokolovskou*.

V roce 1971 k žádným přejmenováním nedošlo, zato vzniklo 11 zcela nových ulic: *Lidická ulice*, *U Rozhledny*, *Nad Skalou*, *V Cestkách*, *Na Úvoze*, *Průběžná*, *Sadová*, *Na Výsluní*, *Polní* a *Na Průhonu*, *Víta Nejedlého*. Také v roce 1977 vznikly některé nové ulice: *Černá silnice*, *Jaselská*, *Na Kamenci*, *Lesní*, *Pod Horkou*, *Nerudova*, *Krátká*, *Lomená*, *Přestavlká*, *Za zámkem*. Jiné stávající byly alespoň prodlouženy. Tyto změny se týkaly ulic *Čsl. armády*, *Družstevní*, *Nákladní*, *Hrnčířské*, *Šlikovy* a *Přemyslovy*.

Skupinou toponym, v níž se nejvýrazněji odrážejí mimojazykové vlivy a změny uplynulých let, jsou **urbanonyma**. Ačkoliv se uliční názvosloví vždy vyvíjelo pod vlivem společenských faktorů, s jejich silným uplatněním se v hojně míře setkáváme zejména v poslední době. Po roce 1989 mizela jména ulic spjatá s minulým režimem, charakteristický byl návrat k tradicím předmnichovské republiky¹⁴. Tento trend se nevyhnul ani ulicím v Mnichově Hradišti. Například ulice, jejichž název byl úzce spojen s předchozím socialistickým režimem, byly v roce 1990 hromadně přejmenovávány. Ulice *Fučíkova* dostala název *Dr. Hořice*, ulice *Rudé armády* se stala ulicí *Turnovskou*, *Leningradská* byla přejmenována na *Klásterskou*, náměstí již neneslo název po dělnickém prezidentu Klementu Gottwaldovi, ale získalo opět název ze jména prvního československého prezidenta Masaryka. V poslední době pozorujeme zvýšený důraz na sociálně prestižní funkci urbanonym

---

¹⁴ DAVID, J. Honorifikace jako určující rys moderní urbanonymie. In: DAVID, J. – HARVALÍK, M. – ČORNEJOVÁ, M. (eds.). *Mnohotvárnost a specifčnost onomastiky*. Ostrava – Praha: Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 2009, s. 131–137.

projevující se např. v tom, že některé firmy žádají pojmenovat ulice, v nichž sídlí, po sobě apod. Z hlediska stability onymických systémů a náležitého plnění onymických funkcí nelze tyto snahy hodnotit pozitivně¹⁵.

Změny, které přinesl rok 1989, zasáhly i naše město nejen v oblasti pojmenování a přejmenování ulic, ale došlo také ke změnám v oblasti průmyslu a podnikání. Nejvýznamnější závody ve městě zanikly, postupně však začaly vznikat firmy nové, orientující se na výrobu doplňků pro podnik Škoda Mladá Boleslav, např. Hella, Behr. V areálu bývalého LIAZu vyrábí firma Stavmek minibuldozery a minibagry, dále je tu výroba ovocných šťáv a limonád KLIMO a řada menších výrobních objektů. Roste bytová výstavba, především rodinných domků na okraji města, vznikají nové prodejny. Široce rozvětvené jsou sociální služby, byl postaven domov důchodců, dům s pečovatelskou službou, opravena budova polikliniky. Ve městě existují dvě základní školy, gymnázium i základní umělecká škola. Byla zrekonstruována budova kina i městské divadlo. Občanům je k dispozici veřejná knihovna s internetem, v zámku sídlí městské muzeum, které kromě stálých expozic pořádá každoročně několik sezónních výstav. Byla vybudována sportovní zařízení sloužící oddílům i jednotlivcům. V místní části Hoškovice je sportovní letiště, které pořádá vyhlídkové lety. Nejvýznamnější historickou památkou zůstává areál státního zámku, ale i ve městě je možno zhlédnout řadu zajímavých staveb. Ne nadarmo bylo centrum města vyhlášeno městskou památkou zónou. Z původního malého zemědělského městečka se Mnichovo Hradiště vyvinulo ve středisko zpracovatelského, spotřebního a lehkého průmyslu a v důležité společenské a kulturní centrum¹⁶.

Dnes má Mnichovo Hradiště rozlohu celkem 3432,1613 ha a žije zde zhruba 8507 obyvatel. Osídlenost neboli hustota obyvatel je tedy 247,86 obyvatel na km². K městu Mnichovu Hradišti náleží 11 okolních,

---

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ <http://www.mnhradiste.cz/mesto/info/historie>; 15. 11. 2011

s městem sousedících obcí, a to *Dneboh, Dobrá Voda, Hněvousice, Hoškovice, Hradec, Kruhy, Lhotice, Olšina, Podolí, Sychrov* a *Veselá*. Pokud bychom počítali ulice ve městě a v jeho zmiňovaných přilehlých obcích, zjistili bychom, že v současné době je jich právě sto jedenáct. Ale například ještě v roce 1992, tedy před pouhými zhruba 20 lety, bylo ulic jen 89. Těmi nejnověji vzniklými jsou ulice *Bakovská, Do Polí, Jabloňová, Jana Švermy* (ta vznikla přejmenováním původního názvu *Švermovy ulice*), *Ještědská, K Pískovně, K Vořechu, Kolmá, Křemenská, Na Návsí, Na Příkopěch, Na Vršku, Na Výhledu, Nad Parkem, Nad Strání, Nová, Orlická, Pod Káčovem, Pojizerská, 5. května, Příkopy* (vznikla úpravou původního názvu ulice *Na Příkopěch*), *Slepá, Sychrovská, U Statku, Za Zámkem*¹⁷.

Čím jsou pojmenování ulic ve městě Mnichově Hradišti motivována, kdo byli lidé, jejichž jménem se honosí některé ulice, jak se měnila pojmenování ulic v průběhu let 1896 – 2011 apod., tím vším se budeme zabývat podrobněji v následujících kapitolách.

4. 1 Třídění názvů ulic

Z pohledu uplatnění a významu honorifikace se v urbanonymii vydělují dva významné typy – J. David je ve svém článku¹⁸ označuje jako americký model a evropský model. Americký model vznikl na přelomu 17. a 18. století a jeho inspirací se stala urbanonymie nově budované Philadelphie. Na tvorbě systému pojmenování pracoval nejdříve Thomas Holme, jehož plán však byl poněkud chaotický. Používala se jména nestandardizovaná, objevovaly se mezi nimi též

---

¹⁷ <http://uir.cz/obec/536326/Mnichovo-Hradiste>; 18. 7. 2011

¹⁸ DAVID, J. Honorifikace jako určující rys moderní urbanonymie. In: DAVID, J. – HARVALÍK, M. – ČORNEJOVÁ, M. (eds.). *Mnohotvárnost a specifčnost onomastiky*. Ostrava – Praha: Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 2009, s. 131–137.

názvy významných měšťanů žijících v konkrétních ulicích. Tento systém se rozhodl změnit a vnést do něj řád William Penn v roce 1701. Ten mimo jiné odmítl pojmenování po významných osobnostech. Zatímco tedy pro evropská města je od 18. století charakteristická honorifikace, pro ulice USA jsou vlivem vzoru Philadelphie nejtypičtější jména *Main, Park, Oak, Cedar, Elm, 1st, 2nd, 3rd,...* ve druhé desítce se objevují kromě čísel a názvů stromů i názvy, jako např. *Sunset Street* apod. Městem, jehož urbanonymie je určována honorifikačním motivem, je např. *Chicago* – zde se objevují např. pojmenování po amerických prezidentech.

Evropský model vyrostl z orientačních a charakterizačních historicky vzniklých jmen, např. *Široká* (podle tvaru), *Pražská* (podle směru), *Dolní* (podle polohy), *Česká* (podle obyvatelstva). Jen v řídkých případech byla ulice středověkého města pojmenována podle majitele domu nebo pozemku. Ze starých názvů pražských staroměstských ulic můžeme zmínit třeba *Kaprovu* nebo *Junošovu* (dnes *Melantrichovu*) ulici. V jejich případě se však nejednalo o honorifikaci, ale o iradiaci, tedy o rozšíření jména z jednoho objektu na objekty v okolí (jméno vlastníka se rozšířilo na jméno domu, později pak třeba na celou ulici). Na rozdíl od středověku má dnes honorifikace daleko větší podíl při utváření místních jmen, stala se vlastně určujícím rysem moderní urbanonymie.

4. 2 Názvy ulic s motivem honorifikačním

Onomastická teorie pod označením honorifikační, popř. honorifikující motiv, jméno, též čestné vlastní jméno, oslavné, dedikační

jméno, památkové jméno, chápe motiv, který se vyvinul z posesivního, ale nevyjadřuje reálný vlastnický vztah k objektu.¹⁹

Otázkou, jakou úlohu hraje honorifikace, respektive honorifikační motiv, v moderní české urbanonymii při zohlednění historického vývoje uličních názvů se zabýval například Jaroslav David již ve svém příspěvku.²⁰ Z pohledu modelové teorie se honorifikační motiv vyvinul z posesivního motivu, ale nevyjadřuje reálné vlastnictví objektu. Toponyma motivovaná honorifikací jsou primárně závislá na vnějších okolnostech, např. politice, ideologii apod. Takto motivované názvy nemohou pojmenovávat jakýkoli prostor, ale pouze ten, který splňuje kritéria reprezentativnosti. Honorifikační jména jsou stále ještě zakotvena vně propriálně-pojmenovacího aktu, dokladem toho je jejich nestabilita, častá jsou přejmenování, navíc neplní všechny onymické funkce a jsou komunikačně defektní.

Prostorem moderní civilizace 19. a 20. století je město. V současnosti ve městech žije téměř 50% světové populace, v některých oblastech, např. v USA, je to více než 80% obyvatel. V České republice je to asi 75% obyvatel. Město tedy svojí kumulací obyvatelstva na malém prostoru představuje vhodný prostor pro politické a ideologické působení a sebe prezentaci státní moci. Jejich vhodným nástrojem se stávají urbanonyma. V moderní české urbanonymii je honorifikační motiv zastoupen 44% s výkyvy nahoru a dolů. Např. v *Havířově* či v *Ostravě-Porubě* je podíl honorifikace vyšší než 70%. Tato města jsou tzv. typem socialistických měst. Obě měla reprezentovat novou socialistickou realitu, a to nejen architekturou, ale i názvoslovím, v němž se honorifikace stala určujícím motivačním východiskem. Dalším typem jsou lokality venkovského rázu, jež až na konci 19. století dosáhly statutu

---

¹⁹ DAVID, Jaroslav. *Smrđov, Brežněves a Rychlonožkova ulice : kapitoly z moderní české toponymie : místní jména, uliční názvy, literární toponyma*. Vyd. 1. Praha : Academia, 2011, s. 33–36.

²⁰ DAVID, J. Honorifikace jako určující rys moderní urbanonymie. In: DAVID, J. – HARVALÍK, M. – ČORNEJOVÁ, M. (eds.). *Mnohotvárnost a specifčnost onomastiky*. Ostrava – Praha: Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 2009, s. 131–137.

města – např. *Kladno*, *Vítkovice* nebo *Libeň*. V jejich případě se honorifikační motiv stal dominantním při vzniku první soustavy uličních názvů a reflektoval motivační východiska konce 19. a počátku 20. století. Podíl honorifikace se u těchto měst pohybuje kolem zmiňovaných 44% procent (+/-). Posledním, třetím typem, jsou města jako *Polička*, *Havlíčkův Brod*, *Lovosice*, *Český Krumlov*, reprezentující česká středověká města, jejichž urbanonymie se přirozeně vyvíjela od středověku a teprve v 19. století začala do původní struktury uličních názvů vstupovat honorifikace. Např. v *Českém Krumlově* činí podíl honorifikace 5% oproti průměru²¹.

I v Mnichově Hradišti nacházíme ulice s motivem honorifikačním. Podíváme-li se na strukturu motivačních východisek honorifikačních jmen, 78% názvů tvoří osobní jména. V nich jsou více než z poloviny zastoupena jména osobností politického a kulturního života 19. století, např. *Karel Havlíček Borovský*, *Alois Jirásek*, *Božena Němcová*, nebo třeba *Bedřich Smetana*. Na druhém místě jsou osobnosti české reformace, např. *Jan Hus*, *Jan Žižka* nebo *Jan Amos Komenský*.²² Kromě skupiny osobních jmen plní honorifikační funkci také pojmenování ulic, která nejsou odvozena od názvů osob, ale např. od názvů míst, událostí, skupin, které významně ovlivnily českou historii, např. *Lidická*, *Dukelská*, *Mírová ulice*, *1. máje*, *5. května*, *Čsl. armády*, *Obránců míru* aj.

V následujícím abecedním přehledu uvádíme ulice s honorifikačním motivem nacházející se v Mnichově Hradišti.

Arnoldova ulice

Arnoldova ulice je jednou z nejstarších ulic ve městě. Leží v blízkosti mnichovohradištského zámku. Svůj název dostala po významných

---

²¹ DAVID, J. Honorifikace jako určující rys moderní urbanonymie. In: DAVID, J. – HARVALÍK, M. – ČORNEJOVÁ, M. (eds.). *Mnohotvárnost a specifčnost onomastiky*. Ostrava – Praha: Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 2009, s. 131–137.

²²Tamtéž.

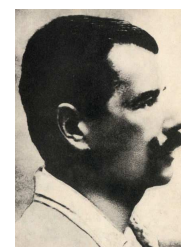
rodácích, bratřech Janovi a Emanuelovi Arnoldových, kteří právě v této ulici bydleli. Památka na Arnoldův dům se zde bohužel do dnešních dní nezachovala, budova byla v havarijním stavu, proto musela být v letech 2004 – 2008 demolována. Zachována byla kvalitní podezdívka s úmyslem, že v budoucnu bude možné eventuálně stavbu obnovit, respektive místo využít pro výstavbu obdobného domku s jinou funkcí než obytnou.²³

Jan Arnold (1785–1872) byl vlastenecký kněz, farář na Hrubé Skále, ve Slatinách, v Miletíně, spoluzakladatel pražské Měšťanské besedy v roce 1845. V Praze podporoval chudé studenty, zřizoval nadace v jejich prospěch. V červnu 1848 sloužil tzv. sbratřovací mši na Koňském trhu, po níž vypukly pražské svatodušní bouře.

Emanuel Arnold je mladší z obou bratří, narodil se v roce 1800 v Mnichově Hradišti a zemřel v roce 1869 v Praze. Byl to český politik. Pracoval jako vrchnostenský úředník, později byl nájemcem statku v Jesenném na Semilsku. Od roku 1842 působil v Praze jako novinář a publicista. Byl členem tajného spolku Repeal. Za vydání protijezuitského letáku ho vypověděli z Prahy. Na venkově agitoval pro zrušení roboty. V roce 1848 patřil k radikálnímu křídlu českých politiků, vydával Občanské noviny. Za přípravu protirakouského povstání v roce 1849 byl zatčen a odsouzen k smrti (později amnestován) a žil ve vyhnanství v rakouském Villachu. Zemřel v pražském chudobinci u sv. Bartoloměje.²⁴

Bezručova ulice

Tato ulice byla pojmenována roku 1964 na počest spisovatele Petra Bezruče (vl. jm. Vladimír Vašek). Petr Bezruč byl český básník, který do literárního povědomí

---

²³<http://www.mnhradiste.cz/images/stories/odbory/smrm/program-regenerace-mpz.pdf>; 7. 11. 2011

²⁴<http://www.mnhradiste.cz/mesto/info/historie/vyznamne-osobnosti>, 6. 11. 2011

vstoupil svou jedinou sbírkou, Slezským číslem (později známou jako Slezské písně) na začátku 20. století. Literární historici řadí Bezruč do generace tzv. anarchistických buřičů. Jeho dílo je ovlivněno symbolismem a Českou modernou.²⁵

Boženy Němcové

Ulice *Boženy Němcové* je pojmenována po slavné české spisovatelce, zakladatelce novodobé české prózy, autorce realistických próz, jako např. *Babička*, *Divá Bára*, *Baruška*, *Čtyry doby*, *Karla*, *Chyže pod horami* a další.²⁶

Původně se však ulice Boženy Němcové jmenovala *Kvíčalova*. Toto pojmenování získala v roce 1933 a vydrželo jí až do roku 1953, kdy byla přejmenována na ulici *Boženy Němcové*.

PhDr. Jan Kvíčala (1834–1908), slavný mnichovohradištský rodák, byl klasický filolog, profesor na pražské univerzitě, kde přednášel historii řecké a římské literatury a skladbu obou jazyků. Jako poslanec zemského sněmu i říšské rady má zásluhy o rozdělení pražské univerzity na českou a německou a o vybudování zemského muzea.²⁷

Budovcova ulice

Původně se tato ulice lidově nazývala *Rasovská*, ve 20. století však byla přejmenována na počest Václava Budovce z Budova (1551–1621) českého politika, diplomata a spisovatele. Tento muž byl vlivným

---

²⁵ zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Petr_Bezruč, 6. 11. 2011

²⁶ obrazová příloha: http://cs.wikipedia.org/wiki/Petr_Bezruč, 6. 11. 2011

²⁷ <http://www.mnhradiste.cz/mesto/info/historie/vyznamne-osobnosti>

příslušníkem jednoty bratrské, kterou se snažil statečně hájit proti různým útokům. Především jeho zásluhou byl vydán památný Majestát císaře Rudolfa II. *O náboženské svobodě* z roku 1609, a to i přesto, že se významně angažoval jako vůdce stavovské protihabsburské opozice. V české národní historii je pak znám jako jeden z předních účastníků stavovského povstání. Tehdy zastával funkci zemského direktora, královského komorníka, a dokonce i prezidenta apelačního soudu, což však nemělo praktický význam, jelikož v době stavovského povstání se rada nad apelacemi nescházela (apelační soud byl podle České konfederace jedním ze společných orgánů všech zemí českého soustátí). V roce 1618 se účastnil druhé pražské defenestrace, avšak aktivně nezasahoval. Vzhledem k tomu, že sám podporoval vládu Fridricha Falckého, ba dokonce provázet tureckou delegaci po Pražském hradě, byl odsouzen k trestu smrti. Po bitvě na Bílé hoře odvedl svou rodinu do emigrace, ale sám se vrátil kvůli strážení korunovačních klenotů. Svůj palác na Starém Městě pražském proti Týnskému chrámu našel vydrancovaný. V únoru 1621 byl podle císařského listu zatčen a uvězněn v Bílé věži Pražského hradu. Byl popraven 21. června 1621 na Staroměstském náměstí rukou kata Jana Mydláře^[1] jako druhý v pořadí, hned za Jáchymem Ondřejem Šlikem. Nejprve mu byla uťata ruka na připomínku porušení přísahy věrnosti císaři.^[2] Původní verdikt zněl rozčtvrcení za živa a poté měly být části jeho těla rozvěšeny na rozcestích Prahy, avšak trest byl zmírněn v pouhé stětí. Jeho hlavu přibil kat na Staroměstskou mosteckou věž, kde zůstala až do listopadu 1631, kdy při vpádu saské armády hlavy sejmuli a uložili k poslednímu spočinutí se všemi poctami v Týnskému chrámu. Po odchodu Sasů se všech jedenáct lebek záhadně ztratilo a dodnes se o dalších osudech ostatků popravených pouze spekuluje. Komenským Václava Budovce charakterizoval jako „muže znamenitě učeného a svými vydanými spisy slovuťného“²⁸.

---

²⁸ Zdroj informací: http://cs.wikipedia.org/wiki/Václav_Budovec_z_Budova.

Od roku 1602 až do své smrti byl Václav Budovec majitelem mnichovohradištského panství, které zdědil po svém strýci Kryštofovi. Později k němu přikoupil i panství Zásadka a Klášter. Péče o panství a jeho zvelebování se pro něj stalo příjemnou změnou uprostřed politických jednání. Usiloval především o hospodářské povznesení města. Vymohl měšťanům privilegium na čtyři výroční trhy, výhodněji upravil dědické právo, udělil 33 měšťanům várečné právo, cechům potvrdil jejich řády, pro cech řeznický vypracoval nové artikule. Významným počinem byla stavba renesančního zámku. Z něho se v současné stavbě zachovalo tzv. Budovcovo křídlo se zasazenou pamětní deskou z červeného mramoru, na níž jsou alianční znaky Václava Budovce a jeho manželky Anny z Vartemberka, datum 1606 a text následujícího znění: *Gini stawiely nam, my nassim potomkum, wsse pomiji, chwateimez k nebeskim przibytikum*. Tentýž nápis je i v latině. V dějinách města představuje Budovcovo vlastnictví významnou etapu. Občané si toho byli vždy vědomi a k Budovcově odkazu se hrdě hlásili. Ve 30. letech 20.století nechali vytvořit sochu, jejímiž autory jsou Karel Lidický a Josef Bílek. Socha je dnes umístěna v zámeckém parku²⁹.

Dr. Hořice

Název získala původní *Fučíkova* ulice po významném mnichovohradištském rodákovi v roce 1990.³⁰ Název této ulice je věnován památce MUDr. Alfréda Hořice. Narodil se v roce 1865 a zemřel v Mnichově Hradišti roku 1945. Působil jako okresní úřední lékař, byl vynikajícím ornitologem, spoluzakladatelem a dlouholetým předsedou Čs. společnosti ornitologické. Jeho sbírka 2000 exemplářů

---

²⁹Informace získány a citovány ze serveru: <http://www.mnhradiste.cz/mesto/info/historie/vyznamne-osobnosti/vaclav-budovec-z-budova>.

³⁰ Dataci, kdy ulice dostala název Fučíkova, bohužel neznáme, zřejmě to mohlo být někdy v 50. letech.

byla ve své době nejdokonalejší na území státu. Je uložena v Národním muzeu.

Dvořákova

Dvořákova ulice nově vznikla v roce 1928. Od té doby nebyla nikdy přejmenována. Název této ulice je zasvěcen významnému hudebnímu skladateli českého původu Antonínu Leopoldu Dvořákovi. Ten se proslavil svými symfonickými díly a velkými vokálně instrumentálními skladbami, neméně však i koncertními skladbami a operami. Jedná se o čelního světového představitele tzv. klasicistně romantické syntézy.³¹

Harantova

Ulice *Harantova* se na plány města Mníchova Hradiště zařadila roku 1927. Své pojmenování získala po Kryštofu Harantovi z Polžic a Bezdruzic³² (1564 –1621), který byl českým šlechticem, diplomatem, cestovatelem a spisovatelem, autorem cestopisu. Kryštof Harant pocházel z nižší šlechty, v roce 1576 se stal pážetem na dvoře Ferdinanda Tyrolského v Innsbrucku, kde získal své rozsáhlé vzdělání. Naučil se sedm jazyků, zeměpis, historii a dostal vzdělání v hudbě a výtvarných uměních. V letech 1593–1598 působil v armádě, se kterou se účastnil válek proti Turkům. Roku 1598 odjel se švagrem Heřmanem Černínem z Chudenic na cestu do Středomoří, Palestiny a Egypta. O těchto cestách pojednává Harantovo dílo *Putování aneb Cesta z království českého do Benátek a odtud do země Svaté, země judské a dále do Egypta a velikého města*

---

³¹ http://cs.wikipedia.org/wiki/Antonín_Dvořák, 6. 11. 2011

³² obrazová příloha: <http://www.hradpecka.cz/modules.php?name=Harant>, 6. 11. 2011

Kairu, potom na horu Oreb, Sinai a sv. Kateřiny v pusté Arábii ležící. Líčí zde např. návštěvu Benátek, kde si nechal i se svým o 12 let mladším přítelem ušít poutnické roucho, následně se vydávají lodí do Svaté země. Cestou prvně v životě spatřil moře a zažil mořskou nemoc, procestoval Svatou zemi, kde přijal rytířský titul. Plavil se proti proudu Nilu v Egyptě do města Káhira a následně ještě níže, byl přepaden Araby. Od roku 1599 pracoval Kryštof Harant u dvora Rudolfa II. S tímto jeho působením je spojeno vyprávění o tom, jak údajně zachránil život císaři, který se dávil jídlem, když mu uštedřil ránu do zad. V roce 1601 se Kryštof stal dvorským radou a císařovým komorníkem. Na dvoře císaře Rudolfa II. zažívá Kryštof nejlepší léta svého života a zde také dopisuje svůj cestopis, který ilustruje vlastními kresbami. Kniha vyšla v roce 1608. Po smrti Rudolfa II. odešel Kryštof od dvora Matyáše do ústraní na hrad Pecka. Roku 1618 přešel z katolicismu na protestantství. Aktivně se účastnil povstání českých stavů, působil jako velitel dělostřelectva Thurnovy armády, kterému byl svěřen úkol napadnout Vídeň. Kryštof úkol přijal a neúspěšně vedl deseti až patnáctitisícovou armádu na Vídeň. Podařilo se mu s deseti děly ostřelovat samotný císařský palác. Až do bitvy na Bílé hoře zastával funkci předsedy České komory zemské. Roku 1621 byl odsouzen k trestu smrti. Byl popraven jako třetí v pořadí po Václavu Budovcovi z Budova a jako poslední ze tří příslušníků panského stavu. Byl podobně jako další příslušníci české šlechty s'at.³³

Havlíčková

Kdybychom do roku 1896 procházeli od *Arnoldovy ulice* či ulice *Na Hradčanech* směrem k *Masarykovu náměstí*, kráčeli bychom po *Dlouhé ulici*, nebo též po *Židovské ulici*. Ale právě v roce 1896 byla tato ulice přejmenována a získala svůj název po dalším významném spisovateli 19.

---

³³ http://cs.wikipedia.org/wiki/Kryštof_Harant_z_Polžic_a_Bezdružic, 6. 11. 2011

století, po Karlu Havlíčku Borovském. Vlastním jménem Karel Havlíček (1821–1856) byl český básník a novinář. Je považován za zakladatele české žurnalistiky, satiry a literární kritiky. Literárně bývá řazen do realismu, politicky pak patří k tzv. 2. generaci národních buditelů. Přídomek "Borovský", kterým často podepisoval své články, je odvozen od místa jeho narození (Borová).³⁴

Husova

Pojmenování po slavném knězi a reformátorovi Janu Husovi se v mnichovohradištském názvosloví ulic objevilo několikrát. Roku 1896 byla původně *Nádražní ulice* přejmenována na *Husovu třídu*. V roce 1927 se pojmenování *Husovy třídy* vrátilo k původnímu názvu *Nádražní ulice*, avšak v témže roce byla přejmenována *Riegrova ulice* na *Husovu*. Takto zůstala ulice vedoucí z *Turnovské ulice* směrem k zámku pojmenována dodnes.

Mistr Jan Hus³⁵ (1371–1415) byl římskokatolický kněz, český náboženský myslitel, reformátor a kazatel. Od roku 1390 studoval na Karlově univerzitě v Praze. V roce 1393 získal titul bakaláře a v roce 1396 titul

Mistra svobodných umění. V roce 1400 byl vysvěcen na kněze. V letech 1401–1402 byl děkanem artistické fakulty, od roku 1402 kázal v Betlémské kapli v Praze na Starém Městě. Od roku 1409 byl rektorem Univerzity Karlovy v Praze. Ve svých náboženských pracích kritizoval mravní úpadek, v němž se ocitla katolická církev, a přejal některé myšlenky Jana Viklefa. Katolická církev označila Husa za kacíře, jeho učení za herezi a exkomunikovala jej (1411). Na kostnickém koncilu byl odsouzen jako kacír a vydán světské moci k upálení na hranici, když

---

³⁴ http://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_Havlíček_Borovský, 7. 11. 2011

³⁵ obrazová příloha: <http://www.quido.cz/osobnosti/hus.htm>; 7. 11. 2011

odmítl odvolat své učení. V roce 1999 prohlásil papež Jan Pavel II., že lituje kruté smrti Jana Husa a uznal ho jako reformátora církve.³⁶ Inspirovat se Husovými revolučními myšlenkami můžeme v mnoha jeho literárních dílech, kázáních a traktátech, např. v „Rozpravě o odpustcích“, „Proti bule papežské“, „O třech hlavních křesťanských ctnostech“, v mravoučně naučném spisku „O manželství“, v „Zrcadle člověka hříšného větším a menším“, ve „Výkladu viery, desatera a páteře“, v „Knížkách o svatokupectví“, ve spisech „O šesti bludiech“, „O církvi“ aj.

Ivana Olbrachta

Ulice *Ivana Olbrachta* vznikla v roce 1953. Jedná se o ulici vedoucí rovnoběžně s ulicí *Víta Nejedlého*. Ivan Olbracht, vlastním jménem Kamil Zeman (1882–1952), byl český spisovatel-prozaik, publicista, novinář a překladatel německé prózy.³⁷ Z jeho děl jmenujme např. „Země bez jména“, „Nikola Šuhaj loupežník“, „Golet v údolí“, „O smutných očích Hany Karadžičové“, „O mudrci Bidpajovi a jeho zvířátkách“ aj.

Jana Švermy

Tato ulice spojuje hlavní tepnu Mnichova Hradiště – ulici *Víta Nejedlého*, s vlakovým nádražím.

Jan Šverma³⁸ se narodil roku 1901 v Mnichově Hradišti. Byl synem starosty tohoto města. Od roku 1921 byl členem KSČ a blízkým spolupracovníkem Klementa Gottwalda, později působil i jako redaktor. Byl zvolen poslancem, ale po porážce Francie Němci

---

³⁶ http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Hus; 7. 11. 2011

³⁷ http://cs.wikipedia.org/wiki/Ivan_Olbracht#Knihy_ze_Zakarpatsk.C3.A9_Ukrajiny; 6. 11. 2011

³⁸ obrazová příloha: http://www.sds.cz/docs/nov_0411.htm; 6. 11. 2011

odešel do exilu v Moskvě. V září 1944 byl jako zástupce KSČ při Slovenském národním povstání spolu s Rudolfem Slánským letecky vysazen na území Slovenska (letišťe Tri Duby). Nedlouho poté zahynul v Nízkých Tatrách na vysílení během patnáctihodinového pochodu ve sněhové bouři na hoře Chabenec.³⁹

Jiráskova

Jiráskova ulice vede téměř od samého náměstí z města směrem na Sobotku. (Město Sobotka⁴⁰, které leží 80 km severovýchodně od Prahy v ose Mladá Boleslav – Jičín, je nazýváno jižní branou Českého ráje. Jedná se o turistické letovisko s výraznou historií a kulturní tradicí – festival českého jazyka a literatury Šrámkova Sobotka, Sobotecký jarmark a festival uměleckých řemesel.) Právě tato poloha ulice byla prvotní motivací pro její pojmenování. Až do roku 1919 byla totiž ulice *Jiráskova* ulicí *Soboteckou*. Její nové pojmenování získalo honorifikační motiv, odkazuje k významnému českému prozaikovi, dramatikovi a politikovi, autoru řady historických románů a představiteli realismu, Aloisi Jiráskovi⁴¹.

Alois Jirásek (1851–1930) byl vynikajícím spisovatelem, ale i dramatikem. Jeho dílo je neobyčejně rozsáhlé. Jedná se hlavně o prózu s historickou tematikou, odrážející významné epochy dějin naší země. Hlavním hrdinou je vždy člověk, který reprezentuje svou dobu. Ze začátku byly jeho práce vydávány v časopisech Osvěta, Květy, Lumír, Zlatá Praha a Zvon. Mnoho jeho děl bylo zpracováno filmově. Ztvárnil v nich svou představu národních dějin a poukázal na to, že tvůrcem všeho historického dění je

---

³⁹ http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Šverma; 6. 11. 2011

⁴⁰ <http://www.sobotka.cz/o-meste>; 7. 11. 2011

⁴¹ obrazová příloha: http://cs.wikipedia.org/wiki/Alois_Jirásek; 6. 11. 2011

lid.⁴² Za všechny práce bychom mohli jmenovat například „Mezi proudy“, „Proti všem“, „Bratrstvo“, „Temno“, „Psohlavci“, „F. L. věk“, „Filosofská historie“, drama „Lucerna“ a mnohé další.

Kaplířova

Ulice *Kaplířova* spojuje ulici *Víta Nejedlého* s ulicí *Ivana Olbrachta*. Své pojmenování získala po rytíři Kašparu Kaplíři ze Sulevic, který patřil k sedmadvaceti českým pánům, kteří byli 21. června 1621 popraveni na Staroměstském náměstí.

Komenského

Ulice *Komenského* vznikla v roce 1911, v témže roce byly nově pojmenovány též ulice *Riegrova*, *Smetanova*, *Žižkova*. *Komenského* ulice vede od *Sokolovy* ulice k *Přemyslově*, v polovině se kříží s ulicí *Husovou*.

Jan Amos Komenský (1592–1670)⁴³ byl poslední biskup Jednoty bratrské, český teolog, filozof, pedagog a spisovatel. V roce 1608 začal studovat na vyšší latinské českobratrské škole v Přerově a od roku 1611 na německých evangelických školách, nejprve na akademii v Herbornu, potom na univerzitě v Heidelbergu. Po skončení studií (1614) se vrací do Přerova jako učitel latiny. O dva roky později byl vysvěcen na kněze jednoty bratrské a po dalších dvou letech se ujal řízení bratrského sboru v severomoravském Fulneku. Odtud musel po bitvě na Bílé Hoře utéci, jako bratrský kněz se skrýval nejdříve na Moravě, pak v Čechách. Roku 1628 opustil vlast a odešel do exilu do polského Lešna. Po vypálení

---

⁴² <http://ld.johannesville.net/jirasek>; 6. 11. 2011

⁴³ obrazová příloha: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Johan_amos_comenius_1592-1671.jpg; 7. 11. 2011

Lešna koncem dubna 1656, při kterém přišel o celou knihovnu i svůj majetek, se uchýlil do Amsterdamu v Nizozemí. Tam vyvrcholila Komenského vědecká a literární činnost. Vydal asi 60 spisů, některé z nich už v předchozích letech (např. známý „Labyrint světa a ráj srdce“ hned po Bílé Hoře). Z jeho pedagogických spisů je třeba uvést zejména „Svět v obrazech“, „Školu hrou“ a „Didaktiku“. Jeho celoživotní snahou bylo sjednocení veškerého lidského vědění na základě jeho zpřístupnění všem. Položil základy novověké pedagogiky.⁴⁴

Kapitána Jaroše

Ulice *Kapitána Jaroše* vznikla v roce 1964 na počest Otakaru Jarošovi, československému důstojníku, účastníku zahraničního odboje, který hrdinně padl v bitvě u Sokolova.⁴⁵ Ulice *Kpt. Jaroše* spojuje ulici *Dukelskou* s ulicí *Čsl. armády*.

Libušina

Libušina ulice vznikla již v roce 1933. Spojuje ulici *Boženy Němcové* s ulicí *Komenského*, je rovnoběžná s ulicemi *Přemyslovou* a *Husovou*.

Libuše je mýtická česká kněžna a manželka Přemysla Oráče, zakladatele dynastie Přemyslovců. Její příběh byl poprvé popsán v Kosmově kronice z počátku 12. století a v různých variantách i v dalších literárních dílech. Libuše prý byla nejmladší dcerou (taktéž mýtického) vojvody Kroka, jejími dvěma staršími sestrami byly Kazi a Teta. Kazi měla léčitelské schopnosti, Teta mluvila s duchy a Libuše předpovídala budoucnost. Na přání svého otce se nejmladší dcera stala jeho následovnicí, kněžnou a

---

⁴⁴ <http://ireferaty.lidovky.cz/100/2390/Jan-AMOS-KOMENSKY;7.11.2011>

⁴⁵ http://cs.wikipedia.org/wiki/Otakar_Jaroš;7.11.2011

soudkyní. Libuše prý předvídala založení Prahy ze svého hradu Libušína (dle pozdějších legend Vyšehradu).⁴⁶

Máchova ulice

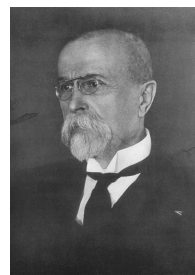
V roce 1953 byla nově pojmenována ulice vedoucí z *Poříčské* od domu č. 20 k domu č. 758 odtud *Sadovou* ulicí k domu č. 49 jako ulice *Máchova*. Toto pojmenování získala po předním básníkovi českého romantismu. Karel Hynek Mácha (1810–1836) je považován za zakladatele moderní české poezie. Proslavil se jak svým životem, tak dílem, jemuž dominuje lyrickoepická skladba *Máj* (1836), jedna z nejvydávanějších českých knih.

Mánesova

Mánesova ulice byla poprvé pojmenována roku 1964. Ve stejném roce byly spolu s ní do map zapsány a pojmenovány ulice *Pionýrů*, *Máchova*, *Školní*, *S. K. Neumanna*, *Obránců míru*, *U Trati*, *Bezručova* a *Kapitána Jaroše*. *Mánesova* je nepřilíš dlouhá ulice spojující *Husovu* a *Přemyslovu* ulici. Jméno Mánes je spojeno s českou výtvarnou tradicí, s významnými malíři, ať už máme na mysli Antonína Mánesa, jeho bratra Václava Mánesa, syna Josefa Mánesa či druhého syna Quida Mánesa.

Masarykovo náměstí

Původně se toto místo v centru města nazývalo *Na rynku*, v roce 1919 však získalo pojmenování po prvním československém prezidentu T. G. Masarykovi. Název *Masarykovo náměstí* tomuto místu vydržel (s

---

⁴⁶ http://cs.wikipedia.org/wiki/Kněžna_Libuše; 7. 11. 2011

přestávkou v období socialismu, kdy neslo název *Gottwaldovo náměstí*) až do dnešních dní.

Tomáš Garrigue Masaryk (1850–1937)⁴⁷ byl pedagog, filozof, ale především politik. Již od 15 let se živil jako domácí učitel dětí z bohatých brněnských rodin. Ochrannou ruku nad ním držela především rodina policejního ředitele Antona Le Monniera. S nimi později odešel do Vídně, aby zde dostudoval Akademické gymnázium. Ve Vídni zůstal i na vysokoškolská studia – věnoval se filozofii. V roce 1879 získal na vídeňské univerzitě docenturu z filozofie, později zde začal bezplatně přednášet jako soukromý docent. Už za dob studií byl Masaryk literárně činný, napsal řadu studií a odborných statí. V lednu 1875 se Masaryk stal předsedou Českého akademického spolku ve Vídni a začal se pravidelně stýkat s rodinou A. V. Šembery (1807–1882), profesora české řeči a literatury na vídeňské univerzitě. Rozdělením Univerzity Karlo-Ferdinandovy na českou a německou část dostal místo mimořádného profesora na nově založené české univerzitě, a tak v létě 1882 s rodinou přijel do Prahy, aby zde začal přednášet. V Čechách se Masaryk začal angažovat i politicky, roku 1890 byl přijat do strany mladočechů, kteří na jaře 1891 získali mandáty do Říšské rady (celorakouského parlamentu). V prosinci 1891 byl Masaryk zvolen do českého zemského sněmu. Během první světové války, roku 1915, emigroval T. G. Masaryk i s rodinou do Švýcarska. K dosažení politické samostatnosti působil jako hlavní z těch, kteří pracovali na zviditelnění českého národa. Během války přesvědčoval státníky velmocí o potřebnosti a užitečnosti samostatného českého státu. Působil v české odbojové organizaci, která se nazývala Česká mafie. Nejvýznamněji však zasáhl do československých dějin jako první prezident samostatné Československé republiky (v této funkci působil od 14. listopadu 1918 do 14. prosince 1935).⁴⁸

---

⁴⁷ Obrazová příloha:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Tomáš_Garrigue_Masaryk_1925.PNG; 8. 11. 2011

⁴⁸ Zdroj informací: http://cs.wikipedia.org/wiki/T._G._Masaryk, 8. 11. 2011

Mattušova

Tato ulice je pojmenována na počest JUDr. Karla Mattuše, narozeného 1836 v Mnichově Hradišti. Karel Mattuš byl politik a národohospodář. Pracoval jako notář a advokát, nejprve v Mnichově Hradišti, později v Mladé Boleslavi. Po 19 let byl starostou Mladé Boleslavi, v roce 1889 odešel do Prahy, kde se stal vrchním ředitelem Zemské banky. Působil také jako poslanec zemského sněmu a říšské rady, jako člen panské sněmovny, byl významný představitel staročeské strany, účastník řady politických jednání mezi českými politickými stranami. Zemřel v roce 1919 v Praze. V roce 1920 byla na jeho rodném domě umístěna pamětní deska, jejímž autorem je Ladislav Šaloun.

Nerudova

První záznamy o *Nerudově* ulici pochází z roku 1977, vznikla jako souběžná ulice k ulici *Tylově*. Obdobně jako např. ulice *Boženy Němcové*, *Jiráskova*, *Havlíčková*, *Máchova* aj., tak i ulice *Nerudova* získala své jméno po významné osobnosti 19. století, po básníku a novináři Janu Nerudovi (1834–1891). Jan Neruda⁴⁹ byl prozaik, ale především vynikající básník („Hřbitovní kvítí“, „Písně kosmické“, „Balady a romance“). Řadíme ho do okruhu tzv. májovců. Jako novináře můžeme Jana Nerudu považovat za zakladatele fejetonu⁵⁰.

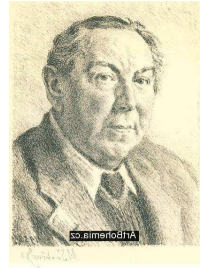
---

⁴⁹ obrazová příloha: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Jan_Vilímek_-_Jan_Neruda.jpg; 8. 11. 2011

⁵⁰ http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Neruda; 8. 11. 2011

Nezvalova

Ulice *Nezvalova* se nachází v okrajové části Mnichova Hradiště, v části místními nazývané *Salabka*. Své pojmenování získala *Nezvalova* ulice po Vítězslavu Nezvalovi (1900–1958)⁵¹, českém básníku, spisovateli a překladateli, spoluzakladateli poetismu a vůdčí osobnosti českého surrealismu.

Nigrinovo návrší

Nigrinovo návrší je ulice nacházející se v blízkosti mnichovohradištského zámku. Leží nad městem, možná i proto, ve spojitosti s polohou tohoto místa, se dochovalo i původní označení návrší. Přívlastek *Nigrinovo* se vztahuje k osobnosti kardinála Vavřince Nigrina, držitele Řádu křižovníků s červenou hvězdou. Jedná se o jediný rytířský řád založený v Českých zemích a jediný mužský řád založený ženou. Křižovníci sídlili v komendách (komturích), v jejichž čele stál komtur. Tento řád se vyvinul z laického špitálního bratrstva, založeného sv. Anežkou Českou v roce 1233 při kostele sv. Haštala v Praze. Na řád povýšil bratrstvo papež Řehoř IX. v roce 1237, poté se začal šířit do okolních zemí, zejména do Polska a Uher. V současné době významně působí v Česku a Rakousku. Hlavní náplní činnosti řádu bylo zakládání a provozování špitálů a působení v duchovní správě, které v současné době dominuje a řád existuje jako společenství řeholních kanovníků⁵².

---

⁵¹ obrazová příloha: <http://www.artbohemia.cz/img/svabinsky-max/19867-vitezslavn1.jpg>; 8. 11. 2011

⁵² http://cs.wikipedia.org/wiki/Křižovnický_řád_rytířů_s_červenou_hvězdou; 8. 11. 2011

Palackého

Palackého ulice začíná u *Masarykova náměstí* a po několika stech metrů se rozdvojuje v ulici *Havlíčkovu* a ulici *I. máje*.

František Palacký (1798–1876)⁵³, po němž je tato ulice pojmenována, byl český historik, politik, spisovatel a organizátor veřejného kulturního a vědeckého života v soudobé Praze. Je považován za zakladatele moderního českého dějepisectví a má přezdívku otec národa.⁵⁴

Přemyslova

Přemyslova ulice byla založena roku 1928, roku 1977 byla ještě prodloužena od ulice *Turnovské* až k ulici *Na Příkopěch*. V této podobě existuje dodnes.

Svým názvem odkazuje k slavnému panovnickému rodu Přemyslovců. Přemyslovci byli první česká knížecí a královská dynastie, dále vládli také v Polsku a Uhersku. Ve vedlejší (levobočné) opavské linii Přemyslovci vymřeli až roku 1521. Podle tradice, zachycené na přelomu 11. a 12. století v Kosmově kronice, byl zakladatelem rodu Přemyslovců Přemysl Oráč, kterého si vyvolila za manžela Krokova dcera Libuše. Přemyslovci v Čechách vládli nejméně 434 let (historicky doložení panovníci), na trůně se jich vystříдалo pravděpodobně 30, z toho sedm králů. Ke konci 10. století svedli Přemyslovci o vrchní vládu nad Čechami s mocným rodem Slavníkovců rozhodující boj, který skončil vyvražděním Slavníkovců na Libici 28. září 995. Zmíňme zde alespoň nejvýznamnější osobnosti z rodu Přemyslovců: Bořivoj I. (první historicky doložený Přemyslovec), svatý Václav (roku 935 zavražděn

---

⁵³ obrazová příloha: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Jan_Vilímek_-_František_Palacký.jpg; 9. 11. 2011

⁵⁴ http://cs.wikipedia.org/wiki/František_Palacký; 9. 11. 2011

Boleslavem I.), Vratislav II. (od roku 1085 prvním českým králem – Vratislav I.), Vladislav II. (od roku 1158 druhým českým králem jako Vladislav I.), Přemysl Otakar I. (třetí český král), Přemysl Otakar II. (syn předešlého, pátý český král, také vévoda rakouský, štýrský, korutanský a kraňský), Václav II. (šestý český král, v letech 1300–1305 také král polský), Václav III. (syn předešlého, sedmý český král, v letech 1301 – 1305 uherský král, v letech 1305–1306 polský král).⁵⁵

S. K. Neumanna

Tato ulice ve městě existuje již od roku 1964. Spojuje ulici *Studentskou* s ulicí *Máchovou*.

Stanislav Kostka Neumann (1875–1947) byl český novinář a básník, literární a výtvarný kritik a překladatel z francouzštiny a ruštiny.

Smetanova

Smetanova ulice byla založena v roce 1911. Spojuje ulici *Dvořákovu* s ulicí *Ivana Olbrachta*, v polovině ji protíná ulice *Dr. Hořice*. Název pochází od významného českého hudebního skladatele Bedřicha Smetany (1824–1884).⁵⁶ Slávu mu získali především jeho operní skladby, např. *Braniboři v Čechách*, *Prodaná nevěsta*, *Dalibor*, *Libuše* aj., symfonické básně: cyklus *Má vlast* a *Švédské písně*, a v neposlední řadě též komorní dílo *Smyčcový kvartet e moll „Z mého života“*.⁵⁷

---

⁵⁵ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Přemyslovci>; 9. 11. 2011

⁵⁶ obrazová příloha: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Bedrich_Smetana.jpg; 9. 11. 2011

⁵⁷ http://cs.wikipedia.org/wiki/Bedřich_Smetana; 9. 11. 2011

Sukova

Sukova ulice spojuje ulici *Na Salabce* s ulicí *Nezvalovou*. Pojmenována je po Josefu Sukovi starším (1874–1935), českém skladateli, houslistovi a pedagogovi. Byl to žák a zeť Antonína Dvořáka. Byl velkým lyrikem české hudby na přelomu pozdního romantismu a moderny 20. století. Spolu s V. Novákem byl nejvýraznějším představitelem Dvořákovy kompoziční školy a jedním ze zakladatelů české hudební moderny.⁵⁸

Svatopluka Čecha

Ulice *Svatopluka Čecha* nás vede od ulice *Víta Nejedlého* k ulicím *V Cestkách* a *Na Kamenci*.

Svatopluk Čech⁵⁹ (1846–1908) byl český básník, prozaik, novinář a cestovatel, který se proslavil fantastickými příběhy pana Broučka („Pravý výlet pana Broučka do měsíce“, „Nový epochální výlet pana Broučka, tentokráte do XV. století“). Z básnického díla jsou známé „Jitřní písně“, „Nové písně“ a „Písně otroka“.⁶⁰

Šlikova

V roce 1927 byla založena ulice *Šlikova*, na jejím úbočí najdeme také malé *Šlikovo* náměstíčko, v roce 1977 byla tato ulice prodloužena, vede od ulice *Ivana Olbrachtova* k ulici *Jana Švermy*, protínají ji ulice *Kaplířova* a *Harantova*. V podstatě je ulice *Šlikova* rovnoběžná s ulicí *Víta Nejedlého*.

---

⁵⁸ http://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Suk_starší; 9. 11. 2011

⁵⁹ obrazová příloha: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Jan_Vilímek_-_Svatopluk_Čech.jpg; 9. 11. 2011

⁶⁰ http://cs.wikipedia.org/wiki/Svatopluk_Čech; 9. 11. 2011

Šlikové (též Schlickové), jimž je název této ulice věnován, jsou českým a říšskoněmeckým, původně patricijským rodem, který povýšil až do hraběcího stavu. Kašpar (před 1400–1449) byl skutečným zakladatelem věhlasu a bohatství rodu. Na boloňské univerzitě získal titul doktora práv, poté se vrátil do vlasti a sloužil králi Zikmundu Lucemburskému, kterého doprovázel na cestách do Kostnice či Basileje. Stal se jeho sekretářem, v roce 1422 jej Zikmund povýšil do panského stavu. V roce 1516 se objevila na šlikovských statcích bohatá ložiska stříbrné rudy. Štěpán Šlik založil město Jáchymov, kde začal razit tolary (27,20 gramů čistého stříbra), díky nimž rodina vešla ve známost po celé Evropě. Avšak v roce 1528 jim Ferdinand I. odejmul právo ražby. Ztráta mincovny i dolů je přivedla k odbojně české šlechtě proti králi. Po porážce jim některé statky byly zkonfiskovány a museli k tomu ještě zaplatit vysoké pokuty. Přesto i poté zastávali významné úřady: Albrecht se stal nejvyšším hejtmanem českého vojska, Vavřinec působil jako hejtman Starého Města pražského a Jáchym byl fojtem v Horní Lužici a v letech 1558–1560 z úřadu prezidenta řídil českou komoru. Připojili se k odbojným stavům. Jindřich Šlik řídil pluk moravských stavů během bitvy na Bílé hoře. Kryštofa zvolili stavovským direktorem. Jáchym Ondřej Šlik (1569–1621) od roku 1606 působil jako ředitel konsistoře podobojí, angažoval se v bojích o Rudolfův majestát. Odmítl přijmout Ferdinanda II. na českém trůně. Patřil mezi hlavní vůdce protihabsburské opozice, stal se jejich hlavním mluvčím. Po zvolení Fridricha Falckého českým králem přezval úřad nejvyššího sudího a fojta v Horní Lužici, po porážce na Bílé hoře se uchýlil na panství Redernů ve Frýdlantu, kde jej na rozkaz saského kurfiřta zajali a předali císaři. Jako první vstoupil 21. června 1621 na lešení s popravčím špalkem na Staroměstském náměstí. Po porážce stavů se cesty rodiny rozdělily, jedna část emigrovala, zbytek rodu zůstal ve vlasti. Jindřicha zajali, poté přešel do císařských služeb, pracoval pro Albrechta z Valdštejna a měl za úkol dohlížet na něj. Po jeho zavraždění dostal část jeho jmění. Povýšil do stavu říšského hraběte, opět směl razit mince v Plané, získal Kunštát, Kopidlno, Veliš a Ploskovic. Hraběcí tituly jim králové a císaři uznávali až do 17. století,

kdy Jindřich Šlik získal potvrzení od císaře Ferdinanda II. V českých zemích zůstala pouze kopidlanská větev, která zde žije dodnes na svém zámku v Jičíněvsi⁶¹.

Tylova

Ulice *Tylova* vznikla roku 1927, a to přejmenováním původní ulice *U Vaňkových*. Vede od ulice *Turnovské* až k ulici *Obránců míru*.

Josef Kajetán Tyl (1808–1856) byl český dramatik a spisovatel. Jeho zřejmě nejznámějším dílem je „Fidlovačka aneb Žádný hněv a žádná rvačka“ (1834) hra se zpěvy, z venkovského prostředí. Zcela zapadla, ale poprvé zde zazněla budoucí česká hymna. Při psaní textu písně *Kde domov můj* se Tyl nechal inspirovat svými dojmy z údolí řeky Vrchlice. Z dalších děl zmiňme např. „Jiříkovo vidění“, „Strakonický dudák“, „Pražský Flamendr“, „Paličova dcera“.⁶²

Víta Nejedlého

Ulice *Víta Nejedlého* byla založena v roce 1971, od té doby existuje v nezměněné podobě dodnes. Spolu s ulicí *Turnovskou* tvoří hlavní silniční tepny procházející městem. Ulice *Víta Nejedlého* vede od *Masarykova náměstí* směrem k Bakovu nad Jizerou.

Vít Nejedlý (1912–1945) byl český hudební skladatel, dirigent, redaktor a muzikolog. Syn hudebního vědce a politika Zdeňka Nejedlého. Zahynul jako československý voják při osvobození Československa v lednu 1945 na následky onemocnění břišním tyfem v době bojů o Dukelský průsmyk. Jedná se o faktického zakladatele někdejšího Armádního uměleckého souboru, jenž pak nesl jeho jméno. Je pokládán společně s

---

⁶¹ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Šlikové>; 9. 11. 2011

⁶² http://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Kajetán_Tyl; 9.11. 2011

Radimem Drejslem a Ludvíkem Podéštěm za jednoho z "klasiků" žánru tzv. budovatelské písně, což byl projev socialistického realismu v české hudbě 50. let 20. století.⁶³

Vrchlického návrší

Vrchlického návrší je ulice rozkládající se nad údolím řeky Jizery. Do roku 1928 se tato ulice nazývala *Na bubnu*, poté získala název po významném českém básníkovi, dramatikovi a překladateli Jaroslavu Vrchlickém (1853–1912).⁶⁴

Pseudonym J. Vrchlický vymyslel pro E. B. Frídu jeho přítel, známý lékař Josef Thomayer, když spolu ještě jako studenti navštívili na jaře údolí říčky Vrchlice u Kutné Hory a on byl unesen nádhernou jarní scenérií.⁶⁵ Jaroslav Vrchlický byl velmi plodným autorem – jeho dílo obsahuje přes 200 svazků, mj. přes 80 básnických sbírek a 50 divadelních her. Z významných děl Jaroslava Vrchlického jmenujme např. lyrické skladby „Eklogy a písně“, „Poutí k Eldorádu“, „Dojmy a rozmary“, „Okna v bouři“, „Dni a noci“, či epické „Zlomky epeje“. Z divadelních her bychom připomněli „Noc na Karlštejně“ či trilogii „Hippodamie“. Kromě jeho vlastní tvorby nesmíme též opomenout, že Vrchlický patří k nejvýznamnějším českým překladatelům jak rozsahem a časovým rozpětím, tak koncepcí, kdy překlad považoval za osobité tvůrčí dílo, které se má prosadit vedle originálu. V některých případech však tento koncept setřel osobitost a nuance původního díla.⁶⁶

---

⁶³ http://cs.wikipedia.org/wiki/Vít_Nejedlý; 9. 11. 2011

⁶⁴ obrazová příloha: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Jan_Vilímek_-_Jaroslav_Vrchlický.jpg; 9. 11. 2011

⁶⁵ http://cs.wikipedia.org/wiki/Jaroslav_Vrchlický; 9. 11. 2011

⁶⁶ http://cs.wikipedia.org/wiki/Jaroslav_Vrchlický; 9. 11. 2011

Žižkova

Žižkova ulice slaví v letošním roce významné výročí, je to totiž 100 let od doby, kdy o ní máme první záznamy. Název této ulice odkazuje k husitské tradici, k vojevůdci Janu Žižkovi z Trocnova⁶⁷ (1360–1424).

Mohlo by se zdát, že pojmenování ulic s honorifikačním motivem se týká pouze názvů vztahujících se ke konkrétní historické osobnosti (ať už politického či uměleckého života), ale není tomu tak. Honorifikační motiv mají nejen jména ulic nesoucí svůj název po osobnostech, ale i ulice odkazující svým názvem např. k významné historické události, k významnému místu apod.

Československé lidové armády

Tato ulice ve městě existuje již od roku 1977. Vede od ulice *V Cestkách* až k ulici *Víta Nejedlého*.

Československá lidová armáda (zkratka ČSLA) byl název armády československého státu v letech 1954 až 1990. Dnem vyhlášení zákona č. 74/1990 Sb. 14. března 1990 byl změněn název armády na Československá armáda.

Jaselská

Taktéž jako předchozí i ulice *Jaselská* byla založena roku 1977 a je rovnoběžná s ulicí *Čsl. armády*; taktéž spojuje ulice *Víta Nejedlého* a *V Cestkách*. Název je odvozen od polského města Jasło, kde za 2. světové války působili čsl. dělostřelci. V rámci Západokarpatské operace se zde

---

⁶⁷ obrazová příloha: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Jan_Vilímek_-_Jan_Žižka_z_Trocnova.jpg; 9. 11. 2011

sovětská a československá vojska střetla s německými vojsky. V bitvě u Jasla se čsl. dělostřelci vyznamenali. Třem z pěti čsl. pluků udělil Stalin čestný název „Jaselský.“

Dukelská

Roku 1953 byla pojmenována ulice *Dukelská*. Nachází se ve stejné části jako dvě předešle zmiňované ulice, je rovnoběžná s ulicí *Čsl. armády* a taktéž spojuje ulice *V Cestkách* a *Víta Nejedlého*.

Motivace pojmenování je odvozena od města Dukla ležícího v jihovýchodním Polsku. Několik kilometrů jižně od Dukly na hranicích se Slovenskem se nachází Dukelský průsmyk, kde za druhé světové války probíhala Karpatsko-dukelská operace.⁶⁸

Lidická

Lidická ulice vznikla v roce 1971. Spojuje ulici *Turnovskou* s *Obránců míru*. Název této ulice odkazuje k obci Lidice, která byla roku 1942 vyhlazena nacisty a po válce pak znovu obnovena ve vzdálenosti několika set metrů od původní vyhlazené obce. Na místě starých Lidic byl zřízen památník obětem masakru. V obci se nachází muzeum připomínající tuto tragédii.

Mírová

Ulice *Mírová* vznikla roku 1953, a to přejmenováním z ulice *Riegrovy*. Spojuje *Sokolovskou* ulici s náměstím.

---

⁶⁸ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Dukla>; 17. 11. 2011

20. prosince 1950 byl v Československu zaveden Zákon na ochranu míru, byl odpovědí na výzvu II. světového kongresu obránců míru. Vyhlášen byl ve Sbírce zákonů pod číslem 165/1950 Sb. Tento zákon zavedl trestný čin zločinu proti míru.⁶⁹

Obránců míru

Ulice *Obránců míru* byla založena v roce 1964, jde o ulici nacházející se již téměř na samém okraji města, vede obloukem od *Turnovské* k *Tylově* ulici kolem hřbitova až k ulici *Jiráskově*.

Obdobně jako ulice *Mírová* získala i ulice *Obránců míru* svůj název v souvislosti s prožitými válečnými událostmi, které v letech 1914–1918 a 1939–1945 zasáhly takřka celý svět.

Sokolovská

Tato ulice vznikla roku 1964, a to přejmenováním původní *Stalingradské* ulice. Název odkazuje k historické události, tedy bitvě u Sokolova. Koncem února 1943 po mohutných ofenzívách Rudé armády ve Velké vlastenecké válce došlo k zastavení jejího postupu. V prostoru ukrajinského Charkova neměli Sověti souvisle pokrytou frontu, čehož využili Němci a vrhli se do protiútoků. A právě zde se ve vesnici Sokolovo odehrála bitva 1. čsl. samostatného praporu s jednotkami wehrmachtu. V komunistickém Československu byla bitva využívána jako propagandistický nástroj.⁷⁰

---

⁶⁹ http://cs.wikipedia.org/wiki/Zákon_na_ochranu_míru; 17. 11. 2011

⁷⁰ http://cs.wikipedia.org/wiki/Bitva_u_Sokolova; 24. 11. 2011

1. máje

Ulice *1. máje* je významnou mnichovohradišťskou tepnou, spojuje ulici *Palackého* s ulicí *Zámeckou*. Pojmenování této ulice není nijak náhodné či nahodilé. Svátek práce, 1. máj, je mezinárodní dělnický svátek, který se slaví od roku 1890. Svátek zavedla v roce 1889 II. internacionála na paměť vypuknutí stávký amerických dělníků v Chicagu dne 1. května 1886. V českých zemích se poprvé slavil v roce 1890 na Střeleckém ostrově v Praze.⁷¹ Typickým projevem oslav svátku práce je pořádání průvodů, a právě tento průvod v Mnichově Hradišti vždy vedl od náměstí směrem přes *Palackého* ulici, kolem kostela sv. Jakuba, dále ulicí *1. máje*...

5. května

Ulice *5. května* patří mezi jednu z nejmladších ulic ve městě, vznikla až v 90. letech 20. století. Ulice probíhá obcí *Veselá*, náležející do územního plánu města Mnichova Hradiště. Ulice *5. května* je hlavní tepnou této městské části. V kalendáři je 5. květen spojen s rokem 1945, kdy v Praze vypuklo povstání jako součást Květnového povstání českého lidu proti německé okupaci.⁷²

Urbanonyma s honorifikačním motivem jsou velmi bohatou skupinou vlastních jmen a bylo by jistě velmi zajímavé pokusit se o jejich klasifikaci – třídění. Touto otázkou se již v minulosti zabývali mnozí světoví lingvisté, například Peterson, Buczyński Brozović, Rončević nebo Gill. Z domácích jazykovědců jmenujme především Jaroslava Davida. A právě jejich pohledem na klasifikaci urbanonym s honorifikačním motivem se budeme zabývat v následující kapitole.

---

⁷¹ http://cs.wikipedia.org/wiki/Svátek_práce; 17. 11. 2011

⁷² http://cs.wikipedia.org/wiki/5._květen; 17. 11. 2011

4. 3 Klasifikace honorifikačních toponym

Jak jsme již naznačili výše, urbanonyma/toponyma s honorifikačním motivem jsou velmi rozmanitou a celkem obsáhlou skupinou vlastních jmen a bylo učiněno mnoho pokusů o jejich roztrídění a hodnocení. Touto otázkou se v poslední době zabýval Jaroslav David ve své publikaci *Smrdiv, Brežněves a Rychlonožkova ulice*⁷³, ale také mnozí zahraniční autoři. J. David cituje např. Petersona, Buczyňského, Brozoviče, Rončeviče nebo Gilla.

Výše zmiňovaný Charles B. Peterson se ve své studii *The Nature of Soviet Place-Names* (1977) zaměřil na toponyma sovětské epochy, a to se zřetelem ke jménům honorifikačním. Zkoumané názvy rozdělil do šesti skupin podle jejich motivace:

- a) osobnosti („personal“),
- b) popisná („descriptive“),
- c) geografická („physical“),
- d) historická („historici“),
- e) politická (political“),
- f) kolchoz-sovchoz („kolkhoz and sovkhov“).

Z Petersonovy klasifikace vyplývá, že jeho kritéria pro dělení nebyla vhodně zvolena, protože ve svém třídění směřuje různé kategorie honorifikačních jmen a kategorie jejich hodnocení. Především však všechny názvy, které chápeme jako honorifikační, je možno zařadit do motivační kategorie jmen politických. Tím se ovšem existence ostatních kategorií stává nadbytečnou.

---

⁷³ DAVID, Jaroslav. *Smrdiv, Brežněves a Rychlonožkova ulice : kapitoly z moderní české toponymie : místní jména, uliční názvy, literární toponyma*. Vyd. 1. Praha : Academia, 2011, s. 58–60.

Významným dílem, které se jako první a jediné snaží zmapovat problematiku klasifikace honorifikačních urbanonym nejen z pohledu pouze národní, ale z pohledu slovanské toponomastiky, je monografie *Pamiętkowe nazwy miejscowe w językach słowiańskich* od Mieczysława Buczyńskiego. Autor vymezil tzv. pamětní názvy, které dělí na:

- 1) kultovní názvy – mají povahu náboženských názvů;
- 2) názvy světské – dále dělí dle motivace na:
  - a) osobní,
  - b) přenesené geografické,
  - c) podle událostí,
  - d) podle institucí,
  - e) symbolické.

Jaroslav David tomuto třídění vytýká nepřesnost vymezení kritérií i jejich příliš obecné vymezení.

D. B. Rončević se ve své studii soustředil na klasifikaci změn chorvatských toponym ve 20. století. Zkoumaná toponyma rozdělil do tří hlavních skupin:

- 1) názvy, za jejichž změnou stál politický motiv;
- 2) názvy, v nichž se v době trvání Jugoslávie objevil blíže lokalizující přívlastek;
- 3) názvy, které přinesl rozpad Jugoslávie.

Poslední z výše zmiňovaných autorů, G. Gill, se věnoval pouze klasifikaci pojmenovacích motivů pro označení moskevských ulic sovětské epochy. Ukázal, že v moskevské urbanonymii se uplatnily tři motivy:

- 1) podle osobností;

- 2) podle událostí a výročí;
- 3) podle obecných hodnot.

Cílem klasifikace J. Davida je upozornit především na vztahy mezi motivací honorifikačních oikonym a jí odpovídajícími názvotvornými modely s ohledem na ty, jež se (ne)uplatňují v českém prostředí. Jaroslav David pro potřeby své klasifikace honorifikačních oikonym vytvořil čtyři základní kategorie:

- 1) Deantroponymické honorifikační oikonymum

Do této kategorie náleží honorifikační jména, tedy nikoliv primárně posesivní názvy, která byla motivována osobními jmény, příjmeními, rodnými jmény nebo celým, nejčastěji dvojčlenným osobním jménem, popř. přezdívkou.

- Podtyp 1 – příjmení

Příjmením rozumíme nejen druhé jméno, které ve dvojčlenné antroponymické soustavě doplňuje rodné jméno, ale také případ, kdy jeho pozici a funkci zaujala přezdívka. Do této kategorie lze řadit následující názvy: *Čechov, Washington, Josefov, Karlov, Rychmanov...*

- Podtyp 2 – rodné jméno

Rodným jménem zde rozumíme nejen osobní jméno, které se spojuje s příjmením, ale i osobní jméno v těch oblastech, kde se příjmení nepoužívalo a k identifikaci osoby sloužilo pouze jméno rodné. Tento způsob tvoření toponym je ve 20. století již anachronismem, nicméně se prosazuje právě v případech jmen honorifikačních. Např: *Abaj, Džambul, Geroburg, Ivangrad aj.*

- Podtyp 3 – rodné jméno + příjmení

Tento podtyp se v české oikonymii výrazněji neuplatnil.

- Podtyp 4 – posesivní deantroponymické adjektivum + původní toponymum nebo jeho část, popř. apelativum.

V české honorifikační toponymii 20. století patří tento model místních jmen spolu s deantroponymickými a deapelativními názvy zakončenými na *-ov* mezi nejproduktivnější. Do této kategorie řadíme např. jména typu: *Havlíčkův Brod, Žižkovo Pole* atd.

- Podtyp 5 – etnonymum

Do této kategorie patří např. *Čechohrad*.

- Podtyp 6 – deetnonymické adjektivum + původní toponymum nebo jeho část, popř. apelativum.

Za reprezentanta tohoto typu v české oikonymii považujeme jména s přívlastkem „Český“ utvořená ve 20. století, včetně případů, kdy přívlastek nahrazoval historický atribut „Německý“. Př. *Český Těšín, Německá Lhota*.

2) Detoponymické honorifikační oikonymum

K detoponymickým honorifikačním jménům náleží oikonyma utvořená z toponym, především oikonym, ale uplatňující i anoikonymické nebo choronymické základy. Nepochybně menší míra honorifikace byla přítomna v momentě vzniku toponym, která byla přenesena původními obyvateli na nová sídliště. Přenesené toponymum vyjadřuje nejen sám fakt původu kolonistů, ale i „vzpomínku“ na místo, odkud přišli. Příkladem takového názvu je *Fulnek* či *Český Malín*. V případě, kde toponymum spojené s historicky významnou událostí bylo vybráno pouze z důvodu připomínky místa, události apod., je větší míra honorifikace než v předcházejícím typu. Příkladem takového názvu mohou být např. *Lidice*.

3) Dechrématonymické honorifikační oikonymum

Nejčastěji se jedná o přenesené názvy svátků, událostí, organizací nebo kulturních a politických hodnot. V české oikonymii se tento typ příliš nerozvinul.

4) Deapelativní honorifikační oikonymum

- Podtyp 1 – obecné ideové personální jméno

Tato jména reprezentují hodnoty, symboly a nové jevy spojené s politickým režimem, jejichž nositeli jsou osoby.

- Podtyp 2 – obecné ideové nepersonální jméno

Takováto jména reprezentují hodnoty, symboly a nové jevy spojené s politickým režimem.

4. 4 Urbanonymické prostory současného města

Veškeré místní názvy ulic ve Městě Mnichově Hradišti můžeme rozdělit do dvou základních skupin: jména s motivem honorifikačním a ostatní urbanonyma. Jména s motivem honorifikačním jsme analyzovali v oddílech 4.1, 4.2, a 4.3. Nyní se zaměříme právě na ostatní názvy, jež nebyly ovlivněny honorifikací.

V současné urbanonymii města jsou jedněmi z nejčastějších názvů urbanonyma *Družstevní, Krátká, Lesní, Luční, Nádražní, Nová, Polní, Příčná, Sadová, Sportovní, Školní a Zahradní*. Z daných urbanonym můžeme vyvodit dva hlavní typy městského prostoru. Prvním typem je původní centrum města, ta část, která byla kdysi vymezena hradbami a přilehlou zástavbou vzniklou zhruba do poloviny 20. století. Urbanonymii města charakterizují nepředložkové

jednoslovné názvy typu *Krátká, Příčná, Úzká*, které reprezentují původní vztahový model typu „jaký“. Druhý typ městského prostoru je pak vymezen nejen jmény odkazujícími k nové výstavbě např. *Družstevní, Nová*, nebo jmény odkazujícími k objektům moderního města např. *Nádražní, Sportovní, Školní*, ale také těmi, které označují objekty atypické pro městský katastr v tradičním chápání. Jsou to např. urbanonyma *Lesní, Luční, Polní* nebo třeba *Sadová*, nebo uliční názvy vzniklé z anoikonym. Tato jména odrážejí rozrůstání městského organismu do venkovské krajiny, pohlcování vesnic a také původně zemědělské půdy.⁷⁴

4. 5 Orientační a charakterizační jména ulic

V kapitole 4.2 jsme se věnovali bližšímu seznámení s mnichovohradišťskými ulicemi, jejichž pojmenování bylo motivováno honorifikací. V této kapitole se zaměříme na ostatní urbanonyma a pokusíme se je roztrždit do několika kategorií, jak jsme již naznačili v předchozí kapitole 4.4. Vlastní místní názvy jsme rozčlenili do čtyř skupin, konkrétně: 1. Původní urbanonyma vyjadřující vztahový model „jaký“; 2. Urbanonyma motivovaná novou městskou výstavbou; 3. Urbanonyma odkazující k typickým objektům moderního města; 4. Urbanonyma odkazující k objektům atypickým pro městský katastr v tradičním chápání. Tento model klasifikace byl částečně naznačen v práci J. Davida *Smrđov, Brežněves a Rychlonožkova ulice*, částečně jsme si jej upravili podle našich potřeb. Cítili jsme totiž potřebu přidat ještě 5. specifickou kategorii věnující se urbanonymům odkazujícím k jiným místním názvům. Konkrétně tedy jsme vymezili kategorii pro názvy ulic, které jsou pojmenovány po významných místech (jakými jsou

---

⁷⁴ DAVID, Jaroslav. *Smrđov, Brežněves a Rychlonožkova ulice : kapitoly z moderní české toponymie : místní jména, uliční názvy, literární toponyma*. Vyd. 1. Praha : Academia, 2011, s. 173.

např. vrch *Káčov*, vrch *Horka*, řeka *Jizera*, města *Turnov*, *Bakov nad Jizerou*, *Klášter nad Jizerou* atd.) v okolí Mnichova Hradiště. Jedná se o poměrně obsáhlou kategorii vlastních jmen jako názvů ulic ve městě Mnichově Hradišti.

4.5.1 Původní urbanonyma vyjadřující vztahový model „jaký“

Do této kategorie jsme zařadili pouze nepředložkové výrazy, obvykle přídatná jména vyjadřující např. určitou vlastnost dané ulice (př. *Řadová* podle toho, že se zde nachází rodinné domky, které jsou nazývány jako „řadové“ či „řadovky“, protože jsou postaveny těsně vedle sebe, nesousedí jen pozemky, ale navazují na sebe přímo zdmi). Jedná se o názvy ulic, které se nacházejí v původním „historickém“ jádru města či výstavbě vzniklé zhruba do poloviny 20. stol.

Hluboká

U této ulice si nejsme jisti přesným datem jejího vzniku, nicméně leží v historickém centru města, v blízkosti mnichovohradištského zámku. *Hluboká ulice* sousedí s ulicemi *V Lípách* a *Na Příkopech*. Název vyjadřuje vlastnost ulice.

Hrnčířská

O této ulici máme první zprávy z roku 1977, kdy byla tato ulice prodloužena. Bohužel neznáme přesné datum jejího vzniku, ale předpokládáme, že to mohlo být v první polovině 20. stol. Leží v blízkosti železniční tratě, což je významný industriální prvek moderního města. Ulice *Hrnčířská* sousedí s ulicí *Jiráskovou*. Název je

zřejmě motivován vztahem posesivním, v těchto místech se mohl nacházet nějaký konkrétní „hrnčíř“, nebo jich mohlo být i více.

Jílová

Jílová ulice se nachází v podzámčí v blízkosti řeky Jizery. Název je možno spojovat s půdním složením, s výskytem jílu, který je zde v zemi obsažen. Stáří této ulice není známo, avšak patří do historického centra města.

Kolmá

Ulice *Kolmá* vznikla v prvním desetiletí 21. století. Ačkoli se jedná o jednu z nejnovějších ulic ve městě, nachází se v historickém jádru města – v blízkosti *Masarykova náměstí*. Je vhodné zařadit tuto ulici do první kategorie, protože je typickým reprezentantem původního vztahového modelu „jaký“.

Krátká

Ačkoli tato ulice získala své pojmenování až v roce 1977, řadíme ji do této kategorie, protože se domníváme, že název je typickým reprezentantem původního vztahového modelu „jaký“. Název plně odpovídá vlastnosti této ulice, motivace pojmenování je v tomto případě více než jasná. Ulice měří cca 100 m.

Křemenská

Obdobně jako ulice *Jílová*, tak i ulice *Křemenská* vypovídá o možném výskytu horniny v místech, kde se tato ulice nachází. Tato ulice vznikla

v prvním desetiletí 20. století a nachází se v části města jménem *Veselá*, v blízkosti ulic *5. května* či *Školní*.

Lomená

Lomená ulice sousedí s ulicí *Krátkou*, kterou jsme již v této kapitole také zmiňovali, dokonce byla založena ve stejném roce (1977). Domníváme se, že název této ulice plní stejnou funkci, jako v případě pojmenování *Krátké ulice*.

Nákladní

Ulice *Nákladní* se nachází v blízkosti železnice. Je velmi pravděpodobné, že svůj název získala proto, že v těchto místech docházelo k nakládce zboží, případně materiálu na vagony. První nám známé zmínky o této ulici pocházejí z roku 1977, jsou zapsány ve spojitosti s jejím prodloužením.

Podskalská

Tato ulice se nachází v podzámčí a navazuje na ulici *I. máje*. Název *Podskalská* podtrhuje polohu dané ulice, leží totiž pod skálou, pod vrchem, na němž je vystavěn mnichovohradištský zámek.

Poříčská

Ačkoli by název mohl napovídat, že se jedná o ulici nacházející se někde v blízkosti řeky, není tomu tak. Ulice *Poříčská* se nachází téměř v samém centru Mnichova Hradiště, vede od ulice *Na Kamenci* směrem k ulici *Víta Nejedlého* a k *Masarykovu náměstí*. Jedinou věcí, která

spojuje tuto ulici s řekou Jizerou, je to, že Poříčská ulice leží ve směru toku řeky.

Průběžná

Přestože tato ulice vznikla až v roce 1971, řadíme ji do této kategorie, protože se domníváme, že název je typickým reprezentantem původního vztahového modelu „jaký“. Jak již název sám napovídá, jedná se o ulici, která „někudy probíhá, probíhá kolem něčeho“. Ulice *Průběžná* spojuje ulici *Polní* s ulicí *Řadovou*.

Příčná

Tato ulice se nachází v podzámčí (historické jádro města), sousedí s ulicemi *1. máje* a *Havlíčková*.

Příkrá

Příkrá ulice se, stejně jako mnoho jiných v této kategorii, nachází v blízkosti zámku, patří tedy do historického jádra města. Název souvisí s její dominantní vlastností, tato ulice totiž stoupá do kopce.

Řadová

O této ulici jsme hovořili již v úvodu. Konkrétní dataci jejího vzniku bohužel neznáme, avšak je zde jistá souvislost mezi motivací pojmenování a charakterem daného místa. V této ulici se totiž nachází rodinné řadové domky.

Sadová

Tato ulice se dočkala svého pojmenování již v roce 1971, svůj název získala příznačně podle toho, že směřovala od *Havlíčkovy ulice* k sadům.

Slepá

Ulice *Slepá* je jednou z nejmladších ulic ve městě, byla založena v prvním desetiletí 21. století a svůj název získala podle svého charakteristického rysu, tedy, že je opravdu „slepá“, nikam nevede. Nachází se v městské části *Veselá*, spojuje ulici *5. května* s rodinnou bytovou zástavbou, kde také tato ulice končí.

Studentská

Jak již název napovídá, ulice *Studentská* bývá pravidelně plná studentů, protože je zde sídlo 2. Základní školy v Mníchově Hradišti a také gymnázium. Nachází se v místech mezi ulicemi *Na kamenci* a *Máchova*.

Větrná

Větrná ulice se prochází v blízkosti ulic *Na kamenci* a *Na úvoze*, v těchto místech ubývá rodinné zástavby a jsou tu velká pole. Možná i zvýšená větrnost z rozlehlé plochy od polí ovlivnila výběr názvu pro tuto ulici.

Zahradní

Dataci vzniku této ulice bohužel neznáme. Nachází se v historickém jádru města, v blízkosti zámecké zahrady. V poloze této ulice

shledáváme jistou souvislost s motivací pojmenování. Ulice *Zahradní* sousedí s ulicemi *Na Dvorcích*, *Na Příkopech* aj.

4.5.2 Urbanonyma motivovaná novou městskou výstavbou

Do této kategorie jsme zařadili taktéž bezpředložkové názvy ulic, ale jedná se o ulice vznikající až od druhé poloviny 20. století. Právě časové hledisko je jedním z hlavních rysů, kterými se liší urbanonyma v této kategorii od urbanonym v kategorii předešlé.

Družstevní

Družstevní ulice vznikla v 70. letech 20. století, spojuje ulici *Víta Nejedlého* a *Ivana Obrachta*. Nachází se zde například Dům s pečovatelskou službou.

Jabloňová

Jabloňová ulice vznikla v prvním desetiletí 21. století. Je rovnoběžná s ulicí *Novou*. Ačkoli název odpovídá na otázku „jaká“, nezařadili jsme ji do první kategorie jednak vzhledem k časovému zařazení vzniku ulice, jednak proto, že tento název nevyjadřuje vlastnost dané ulice, nýbrž má funkci reprezentační. Název by měl působit kladně a přitažlivě především pro nové usedlíky. Tato ulice se nachází v části nové městské výstavby s názvem *Veselá*, která je vzhledem ke stáří např. historického jádra města Mnichova Hradiště velmi mladá.

Nová

I tato ulice vznikla v prvním desetiletí 21. století, a to v nové výstavbě rodinných domků v obci *Veselá* patřící do katastru Mnichova Hradiště. Spojuje ulice *5. května* a *Jabloňová*.

Polní

Ulice *Polní* vznikla v 70. letech 20. století (konkrétně 1971). Její název pramení ještě z dob, kdy se v těchto místech nacházela pouze zemědělská půda – pole. Zemědělských ploch ubývá a zde vyrostla nová rodinná zástavba.

4.5.3 Urbanonyma odkazující k typickým objektům moderního města

Názvy urbanonym zařazených do této kategorie odkazují k místům nebo stavbám typickým pro moderní město. V takovémto městě v žádném případě nesmějí chybět školy, zdravotní středisko, hřbitov, nádraží apod., ale patří sem i historické objekty, jako jsou např. hrad či zámek. A právě tento rys se odrazil i v uličním názvosloví. Do této kategorie řadíme i názvy tvořené předločkami. Převažují zde urbanonyma z druhé poloviny 20. století a z počátku 21. století, i když se zde výjimečně objevují i starší názvy ulic, např. *U Rozhledny*, pocházející ze 70. let 20. století.

Černá silnice

Silnice jsou bez pochyby výdobytkem moderní doby. A proto i jedna z mnichovohradištských ulic byla roku 1977 pojmenována *Černou*

silnicí. Vede na okraji města, v části nové výstavby. Míří směrem od Mnichova Hradiště ke Klášteru nad Jizerou.

Hřbitovní

Jak již sám název ulice napovídá, po této cestě bychom došli od ulice *Turnovské* k místnímu hřbitovu s krematoriem. V ulici bychom našli také stanici hasičského záchranného sboru.

Nádražní

Nádražní ulice patří ke starším pojmenováním v Mnichově Hradišti. První zmínka o této ulici se objevuje již v 90. letech 19. století, kdy byla ulice *Nádražní* přejmenována na *třídu Husovu*. Tím však tento název z map města úplně nevytizel. Přesně o 31 let později bylo vše vráceno zpět do původního stavu a třída Husova změnila název na *Nádražní*. Tato ulice se nachází nedaleko vlakového nádraží i autobusové zastávky, v místech mezi ulicemi *Družstevní*, *Ivana Olbrachta* a *Jana Švermy*.

Školní

K názvu ulice přispěla skutečnost, že se v ní nachází základní škola. Konkrétně v budově s číslem popisným 70. Tato ulice existuje v části *Veselá* již od 60. let 20. století. Další školy v Mnichově Hradišti, konkrétně 1. ZŠ a obchodní akademie stojí v ulici *Sokolovské*, 2. ZŠ a gymnázium jsou v ulici *Studentská* (tento název je také velmi výstižný a odpovídající).

U Rozhledny

Tato ulice je již 40 let stará, byla totiž založena již roku 1971. Leží za druhou ZŠ v Mnichově Hradišti směrem k parku u řeky Jizery. Jelikož je tato ulice položena poměrně vysoko, mohl odtud být krásný rozhled do krajiny, v současnosti však tomuto výhledu brání vzrostlé stromy.

U statku

Ulice byla založena v prvním desetiletí 21. století. Je to menší ulička vedoucí kolem zdí zámeckého parku. Spojuje ulici *Zámeckou* s ulicí *Za zámkem*.

U trati

Ulice *U trati* byla založena v roce 1964. Železniční trať považujeme za výdobytek moderní doby, proto si tuto ulici dovoluujeme zařadit do kategorie urbanonym odkazujících k typickým objektům moderního města. Jak sám název prozradil, ulice opravdu leží podél železniční trati. Od vlakových kolejí by nás zavedla např. k ulici *Obránců míru*.

Zámecká

Ulice *Zámecká* se nachází v blízkosti městského zámku. Spojuje dvě ulice, *1. máje* a *Arnoldovu* ulici.

Za Zámeckou zdí

I tato ulice se nachází v blízkosti zámku v Mnichově Hradišti. Propojuje ulici *Za Zámkem* s ulicí *V Lípách*.

Za Zámkem

Tato ulice vznikla v prvním desetiletí našeho století, nachází se v blízkosti mnichovohradištského zámku, sousedí s ulicemi *Pod Káčovem*, *Orlickou*, *Za zámeckou zdí* a je v části města, kde se v posledních letech velmi rozvíjí výstavba nových rodinných domů.

4.5.4 Urbanonyma odkazující k objektům atypickým pro městský katastr v tradičním chápání

Většina názvů v této kategorii je přiřazena ulicím mladšího data vzniku (od 70. let 20. století do počátku 21. století). Velmi často názvy těchto ulic vyjadřují směr, odpovídají na otázku „kam“ (např. ulice *K Vořechu*, *Do Polí*, *K Pískovně*) či odpovídají na otázku „kde“ (viz ulice *Na Hradčanech*, *Na Kamenci*, *Na Návsí*, *Na Průhonu*, *Na Příkopech*, *Na Salabce*, *Na Stupních*, *Na Úvoze*, *Na Vršku*, *Na Výhledu*, *Na Výsluní*, *Nad Parkem*, *Nad Skalou*, *Nad Strání*, *V Cestkách*, *V Lípách*). Je velmi zajímavé, že jsme do této kategorie mohli zařadit tolik pomístních jmen ze 70. let, protože pro tuto dobu nebylo typické užití neutrálních názvů, ale spíše bylo příznačné užití názvů honorifikačních spjatých s tehdejšími režimem. Např. se ulice pojmenovávaly po významných českých i ruských hrdinech, bojovnících a politicích apod. Samozřejmě s koncem této historické epochy, s pádem komunismu, byly takovéto ulice opět přejmenovávány, nebylo totiž vhodné, aby i nadále odkazovaly k symbolům tehdejší doby. Mnichovohradištské ulice se tomuto procesu přejmenovávání celkem dobře vyhnuly, mnoho míst již v 70. letech 20. století získalo názvy s motivací místní, vyjadřující směr, a to je chvályhodné.

Do Polí

Ulice *Do Polí* je jednou z nejmladších ulic v mnichovohradištském katastru – vznikla v prvním desetiletí 21. století a nachází se v městské části *Veselá* na okraji městské výstavby, v blízkosti polí. Sousedí s ulicemi *Lhotická*, *Nová*, *Jabloňová*.

K Pískovně

I tato ulice patří k ulicím mladším, vzniklým v prvním desetiletí našeho století (obdobně jako výše zmíněná ulice *Do Polí*, či ulice *K Vořechu* aj.) Nachází se v okrajové části města, a jak již její název napovídá, vede nás k pískovně (tedy k lomu, kde se těžil písek).

K Vořechu

Tato ulice spojuje ulici *Víta Nejedlého* s ulicí *V Cestkách*. Nachází se v okrajové části města, v místech, kde pole postupně přechází v městskou zástavbu. Ulice *K Vořechu* vznikla v prvním desetiletí 21. století.

Lesní

Ulice počala existovat v roce 1977, nachází se v blízkosti řeky Jizery, v údolí pod mnichovohradištským zámekem, tudíž v historickém jádru města. Název *Lesní* neodpovídá jejímu charakteru, protože se v těchto místech nenachází žádný les, v blízkosti jsou pouze pole, skály a městský park.

Na Hradčanech

Údaje o vzniku této ulice nám bohužel nejsou známy. Název odpovídá na otázku „kde“. Ulice *Na Hradčanech* je nedaleko zámku, spojuje ulice *Klásterskou* a *Havlíčkovu*. Tento název je utvořen od podstatného jména „hradčané“, neboli obyvatelé, obránci hradu. Hrad sice v blízkosti této ulice nenajdeme, avšak zámek ano. Může zde jít i o název přenesený odjinud.

Na Kamenci

Ulice *Na Kamenci* vznikla pravděpodobně v roce 1977, nachází se v údolí řeky Jizery, u ulic *Poříčská*, *Jílová*, *Nad Skalkou*, *Lesní*.

Na Návsi

Náves byla odjakživa centrem obce. Jedná se zpravidla o pravidelný obdélníkový či oválný veřejný prostor, kolem kterého jsou soustředěny jednotlivé usedlosti. A právě tato ulice vytyčuje prostor, který bychom v přeneseném slova smyslu mohli nazvat návší. Ulice *Na Návsi* tvoří odbočku od ulice *5. května*, vymezuje oválný prostor, v jehož centru se kromě starších usedlostí nachází též rybník. A právě i rybníky bývaly velmi často v centru obce. Ulice *Na Návsi* vznikla v prvních letech 21. století.

Na průhonu

Ulice *Na průhonu* vznikla v roce 1971, je rovnoběžná s ulicemi *Řadovou* a *Polní*, kříží se s ulicí *Průběžnou*.

Na příkopech

Ulice *Na příkopech* byla pojmenována až v prvních letech 21. století. Nachází se poměrně nedaleko od mnichovohradištského zámku, spojuje ulici *Zámeckou* s ulicí *Přemyslovou*.

Na Salabce

Podle této ulice se mezi místními hovorově říká celé městské části (novější rodinné zástavbě kolem ulic *Nezvalova* a *Sukova*) „*Salabka*“. Význam či motivace tohoto pojmenování je nejasná. Možná je základem pojmenování příjmení původního obyvatele či majitele usedlosti.

Na Stupních

Ulice *Na Stupních* je menší, nepříliš frekventovanou uličkou, vinoucí se za kostelem sv. Jakuba. Svůj název získala nejpravděpodobněji proto, že se stupňovitě svažuje z kopce dolů.

Na Úvoze

Ulice získala svůj název v roce 1971, navazují na ni např. ulice *Řadová*, *Na Průhonu*, *Polní*, *Na Výsluní* či *Na Kamenci*.

Na Vršku

Ulice *Na Vršku* se skutečně nachází na vyvýšeném místě nad městem, v blízkosti zámku. Pojmenování této ulice je datováno od prvního desetiletí 21. století. Sousedí s ulicemi *Zámecká* a *Za zámkem*.

Na Výhledu

Taktéž i ulice *Na Výhledu* existuje od prvního desetiletí 21. století. Nachází se v oblasti nové rodinné zástavby za zámek. Jistě nebude název místa daleko od skutečnosti, že místním obyvatelům se naskýtá příjemný výhled na již zmiňovaný mnichovohradištský zámek, a nejen na ten.

Na Výsluní

První zmínky o této ulici pocházejí z roku 1971. Spojuje ulici *Na Úvoze* s ulicí *Jaselskou*.

Nad Parkem

Ulice *Nad Parkem* byla také založena v prvním desetiletí 21. století, její název skutečně vystihuje polohu této ulice, protože se rozkládá v blízkosti parku, respektive nad parkem.

Nad Skalou

Ulice získala svůj název *Nad Skalou* v roce 1971 a bylo tomu tak z důvodu, že se nachází nad údolím řeky Jizery, v podstatě leží „na skále“.

Nad Strání

Ulici najdeme za zámek, směrem na Hněvousice (malá vesnice, část města Mnichova Hradiště). Ulice *Nad Strání* byla založena v prvních deseti letech 21. století a skutečně se nachází poblíž stráně.

V Cestkách

V roce 1971 vznikla ulice *V Cestkách*. Je rovnoběžná s ulicí *Víta Nejedlého*, vede od rodinné zástavby v okrajové části města směrem k centru. Název je odvozen od slova *cestka* – malá cesta. Zřejmě zde v minulosti byly vyšlapány pouze úzké cestičky.

V Lípách

Ulice *V Lípách* nese svůj název od roku 1964. Nachází se v krásné části města, vede kolem zámeckého parku, spojuje ulici *Zámeckou* s ulicí *Za Zámeckou zdí*. Domníváme se, že motivací pojmenování zřejmě bylo to, že se v těchto místech vyskytovaly lípy.

Přiřazujeme sem dva názvy ulic, které vznikly z apelativních pojmenování míst a nejsou v předložkové vazbě. První označuje místo určité specifické činnosti, které se stalo názvem celé ulice, druhé označuje původní objekty (menší dvory) a také se stalo uličním názvem.

Bělidla

Jedná se o ulici nacházející se v historickém jádru města, v blízkosti zámku. *Bělidla* sousedí s ulicí *Klásterskou* a *Budovcovou*. Z historického hlediska můžeme tvrdit, že se jedná o ulici, kde se v minulosti zřejmě bílilo prádlo, jak již sám název napovídá. V tomto tvrzení nás ujišťuje též fakt, že ulice se nachází poměrně nedaleko od řeky Jizery.

Bakov nad Jizerou, původně ves *Klášter Hradiště nad Jizerou*, se poprvé připomíná v polovině 14. století (1345 *Bakov sub Wesele* – Bakov pod Veselím). Ves byla na město povýšena v roce 1497. Přívlastek podle polohy nad řekou Jizerou je připojován až od roku 1895, aby se město odlišilo od dalších tří osad téhož jména: Bakov u Náchoda (1790), Bakov u Slaného, Bakov u Žlutic.

Ještědská

Ještědská ulice vznikla v prvních letech 21. století. Název odkazuje k významnému místu v severních Čechách – k hoře Ještěd, ležící v Libereckém kraji, zhruba 45km od Mnichova Hradiště. Na vrcholu Ještědu je známý televizní vysílač v technicistním architektonickém stylu; v dolní části vysílače je umístěn hotel a restaurace. Na Ještěd vedou lanovky, na svazích je lyžařské středisko. Masiv Ještědu je od roku 1995 součástí Přírodního parku Ještěd (93,6 km²).⁷⁵

Klásterská

Název *Klásterská ulice* je jedním z nejstarších ve městě a toto pojmenování také prošlo mnoha změnami. Původní ulice *Klásterská* byla roku 1927 přejmenována na ulici *Dürichovu*, a tak název *Klásterská* na nějakou dobu zmizel z katastrálních map města Mnichova Hradiště. Znovu se objevil roku 1990, kdy byla ulice *Leningradská* přejmenována na ulici *Klásterskou*. A výběr pojmenování samozřejmě není nijak náhodný, nynější *Klásterská* ulice totiž vede od místního zámku, od ulice *Arnoldovy* k hranici města směrem k nedaleké (cca 2km vzdálené) obci *Klášter Hradiště nad Jizerou*.

---

⁷⁵ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Ještěd>; 24. 11. 2011

Orlická

Orlická ulice je rovnoběžná s ulicí *Budovcovou*, sousedí s ulicemi *Pod Káčovem* a *Sychrovskou*. A stejně jako dvě předchozí zmiňované ulice i ulice *Orlická* patří ke skupině místních názvů vzniklých v prvních letech 21. století.

Pod Horkou

Ulice *Pod Horkou* byla založena roku 1977. Svůj název získala po vesnici jménem *Horka* ležící v bezprostřední blízkosti města Mnichova Hradiště. *Horka* je součástí obce *Bakov nad Jizerou*. Nachází se asi 1,9 km na jihovýchod od Bakova nad Jizerou. Je zde evidováno 33 adres. Trvale zde žije 76 obyvatel.⁷⁶ Kromě toho, že *Horka* je pojmenování pro malou obec na Mladoboleslavsku, nachází se v blízkosti Mnichova Hradiště také vrch *Horka*.

Pod Káčovem

Káčov je myslivna pod stejnojmenným vrchem (350m). Nacházejí se na Mladoboleslavsku, mezi obcemi *Sychrov* a *Podolí*. Za přírodní památku byl vrch *Káčov* vyhlášen v roce 1953. Důvodem ochrany jsou pískovcové pseudokrystaly na kontaktu s metamorfovanými horninami. A právě po vrchu *Káčov* a zdejší obci byla v 10. letech 21. století pojmenována i jedna z mnichovohradištských ulic.

První zmínky o *Káčovu* se objevují již kolem roku 1400: *villa Kaczye superior monii Hradisst*. Z pozdějších záznamů např: 1543 (1520) *zámek Zasadku opustlý – kurowodicze dvůr, it. kaczow, což tu mám, it. pod hniewusycze, krčmu*; 1529 *na mčku hradisstij – s těmito vesnicemi: ves gewina, ves horzenij kaczow, ves doleni kaczow, ves podol*; 1604 *zámek*

---

⁷⁶ [http://cs.wikipedia.org/wiki/Horka_\(Bakov_nad_Jizerou\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Horka_(Bakov_nad_Jizerou)); 24. 11. 2011

*Zásadku – dvůr hniewosiczky, it. dvůr kacziowsky – ves Rostkow, ves Kacžowecz s chalupami a krčmou z téhož kacžowcze do porostly (= Honsob) přestavenými; 1834 Hft Münchengrätz: Podol ³/₄ St. nö. von Kloster, am Kačower Berge; 1895 Kačov, myslivna s bažantnicí (m. o. Podol). Původně se zdejší osada nazývala *Kačie*, tj. Káčina, tj. ves. Téže Káče náležela ještě jiná ves stejného jména, neboť čteme K. superior (= hořejší). Již tehdy se sousední vrch nazýval *Káčev*. Dostal tedy analogickou koncovku podle mnoha okolních vsí na *-ov* (Mukařov, Prýrov, Žehrov aj.), která po měkkých souhláskách po nějakou dobu přecházela *-ěv*. Toto analog. jm. *Káčov* > *Káčev* přešlo i na obě osady. Obě vsi byly od sebe rozlišovány nejdříve přívlastky *Hoření* a *Dolení*. Později byl *Hoření Káčov* stažen ve *dvůr Káčovský* a *Dolení Káčov* byl nějakou dobu nazýván *Káčovec* (= menší Káčov) a ten byl připojen ke vsi *Porostlé*, jež byla později přezvána na *Honsob*.⁷⁷*

Pojizerská

I tato ulice vznikla v prvních letech 21. století. Svým názvem odkazuje k jedné z přírodních dominant, které ve městě Mnichově Hradišti můžeme spatřit, tedy k řece Jizeře.

Jizera (německy *Iser*, polsky *Izera*) je řeka v České republice s pramenem v Polsku. Je to pravostranný přítok Labe. Délka toku je 164,6 km. Plocha povodí je 2193 km².⁷⁸ Jizera je také druhá nejvyšší hora na české straně Jizerských hor (1122m). Primární je však jméno řeky. Ačkoli je toto jméno doloženo teprve roku 1297 (*flumen Gizera*), je zcela bezpečně již předslovanské (Slované je germánským prostřednictvím přejali od Keltů). Má původ v indoevropském kořeni **eis/-ois./*is-*

---

⁷⁷ PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách*. Praha: Česká akademie věd a umění, 1949, s. 178.

⁷⁸ [http://cs.wikipedia.org/wiki/Jizera_\(řeka\)#N.C3.A1zev](http://cs.wikipedia.org/wiki/Jizera_(řeka)#N.C3.A1zev); 24. 11. 2011

„bystře proudit, prudce se pohybovat“ – šlo tedy o řeku bystrou (srov. Bystřice).⁷⁹

Přestavlcká

Přestavky jsou hospodářským dvorem s řadou obytných domů v katastrálním území Hoškovice, asi 2 km od města Mnichova Hradiště. A právě po tomto místě byla roku 1977 pojmenována i ulice *Přestavlcká*.

Mimo jiné jsou *Přestavky* jménem několika vsí v Čechách, na Moravě i na Slovensku. Toto jméno je rozšířeno jenom na starých sídelních prostorách, a to i na Ukrajině a na území vymřelých starých Srbů (mezi řekami Saale a Labe v Německu). Místní jméno *Přestavky* se dosud nepodařilo uspokojivě vyložit, přestože víme, že je složeno ze dvou částí: *přesta-* „přestát nebo přestat“ a *-vlk-* „vlk, vlci“. Motivační okolnosti vzniku jména i jeho původní význam zůstávají však stále skryty. Bylo sice vysloveno několik názorů na původ tohoto místního jména, ale ani jeden není zcela přesvědčivý. Nejčastěji se jméno *Přestavky* chápe jako „ves lidí, kteří upustili od marného pronásledování vlka/vlků“ a „ves, kde se přestali vyskytovat vlci“. Mohlo ale také existovat osobní jméno *Přestavl* (doloženo ve staré polštině), bylo dáno tomu, kdo chytil/přemohl/zastavil vlka. Místní jméno *Přestavky* by v tom případě znamenalo „ves Přestavlkovy rodiny“, takže by pak s nějakou událostí spjatou s vlkem nemělo nic společného. Můžeme ovšem také přihlídnout k faktu, že se v naší onomastice poměrně často vyskytují názvy typu *Hrdlořezy*, *Sovolusky*, *Bosonohy*, *Kotopeky* apod. Tato místní jména ironizujícím způsobem vyjadřovala vlastnost přisuzovanou obyvatelům oněch vsí. Je proto velice pravděpodobné, že i jméno *Přestavky* mělo podobný ráz a mohlo asi (ovšem s ironickým zabarvením) znamenat „ves

---

⁷⁹ LUTTERER, Ivan. *Zeměpisná jména v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Havlíčkův Brod: Tobíáš, 1997, s. 119.

lidí, kteří jsou tak rychlí, silní, hbití, popř. draví nebo nenasytní, že překonají i vlky“.⁸⁰

Sychrovská

Sychrov je vesnice, část města Mnichovo Hradiště. Nachází se asi 3,5 km na sever od Mnichova Hradiště. Je zde evidováno 52 adres. Trvale zde žije 109 obyvatel.⁸¹ *Sychrov* je také ves a stejnojmenný novogotický zámek v Libereckém kraji. Není proto divu, že další z mnichovohradištských ulic dostala v prvním desetiletí 21. století název právě *Sychrovská*.

Turnovská

Ulice *Turnovská* je ze jmenovaných ulic jedna z nejstarších ve městě, první zmínka o ní je spojená s rokem 1953, kdy byla přejmenována na ulici *Rudé armády*. Roku 1990 bylo vše vráceno do původní podoby a tato ulice získala zpět svůj název *Turnovská*. Svým názvem odkazuje k městu *Turnovu*, které leží zhruba 15 km od Mnichova Hradiště.

Turnov je město ležící na severozápadním okraji Krkonošského podhůří, západně od Semil. Původní městečko, vystavěné na saském právu někdy kolem roku 1250, vzniklo sloučením starší vsi *Turnov* a osady *Hrušnice*. Místní jméno je odvozeno přivlastňovací příponou *-ov* ze staročeského osobního jména *Turen* („silný jako tur“) a znamenalo „Turnův (dvůr)“. Toto toponymum je poprvé doloženo roku 1272 (*Turnow*).⁸²

---

⁸⁰ LUTTERER, Ivan. *Zeměpisná jména v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Havlíčkův Brod : Tobiáš, 1997, s. 215.

⁸¹ [http://cs.wikipedia.org/wiki/Sychrov_\(Mnichovo_Hradiště\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Sychrov_(Mnichovo_Hradiště)); 24. 11. 2011

⁸² LUTTERER, Ivan. *Zeměpisná jména v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Havlíčkův Brod : Tobiáš, 1997, s. 264.

5 Klasifikace urbanonym z hlediska slovotvorného

Slovotvorba se zabývá významem a formou jednoslovných pojmenování vzniklých na základě pojmenování již existujících, popř. se zabývá též procesem vzniku takovýchto pojmenování.⁸³ Nejčastějším a nejvyužívanějším způsobem tvoření nových pojmenování je derivace neboli odvozování. Tímto způsobem vznikla většina místních názvů ulic, jimiž se v této práci zabýváme. Pojmenování ulic bychom z hlediska třídění slovních druhů mohli rozdělit maximálně na dvě kategorie, a to na substantiva (př. *Černá silnice*, *K Pískovně*, *K Vořechu*), silně však převažuje kategorie adjektiv – ulice *Lesní*, *Krátká*, *Křemenská*, *Ještědská*, *Arnoldova* atd.

5.1 Substantiva

Urbanonyma, která mají tvar substantiv, se v názvech ulic nejčastěji vyskytují v podobě 6. pádu (lokálu) ve spojení s předložkou „na“, (*Na Dvorcích*, *Na Hradčanech*, *Na Kamenci*, *Na Návsí*, *Na Průhonu* atd.) či „v/ve“ (*V Cestkách*, *V Lípách*, *Ve Svahu*) a odpovídají na otázku „kde?“. Dále pak zde figurují substantiva v dativu (často ve spojení s předložkou „k“ (*K Pískovně*, *K Vořechu*), v genitivu (*Do Polí*), odpovídající na otázku „kam?“, ale také odpovídající na otázku „kde?“, ačkoli jde o genitiv (*U Rozhledny*, *U Statku*, *U Trati*). Rozličnými předložkami disponuje instrumentál (*Pod Horkou*, *Pod Káčovem*, *Za Zámeckou zdí*, *Nad Parkem*, *Nad Skalkou*, *Nad Strání*). Ačkoli zastoupení v nominativu není příliš početné, přece jen se vyskytuje (*Bělidla*). Z hlediska slovotvorného zmiňovaná substantivní urbanonyma nejprve rozdělíme podle toho, zda se jedná o slova

---

⁸³ GREPL, Miroslav, et al. *Průruční mluvnice češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003. Slovo tvorba, s. 109–184.

primární/původní/neodvozená, či zda jsou to jména vzniklá derivací. Dále substantiva vzniklá odvozováním rozdělíme podle toho, zda vznikly ze substantiv, adjektiv, nebo ze sloves či příslovcí.

5.1.1 Tvoření substantiv odvozováním

Substantiva utvořená odvozováním můžeme rozčlenit podle toho, zda se jedná o desubstantiva, deadjektiva nebo substantiva odvozená ze sloves či adverbíí.

Názvy míst pojmenovávají vnější nebo uzavřené prostory na základě výskytu substancí.⁸⁴

K Pískovně – *pískovna* je místo, kde se těží písek. A právě od podstatného jména *písek* je název tohoto místa odvozen.

Na Průhonu – průhon je cesta, kudy se vyháněl, doslova proháněl dobytek na pastvu, tedy pruh území ohrazený proti pronikání dobytka na okolní pozemky, zpravidla dřevěnou ohradou. Někdy je z obou stran uzavíratelný⁸⁵.

Na Stupních – slovo *stupeň* (v plurálu *stupně*) je odvozeno od slovesa *stúpati*, nč. *stoupat*. *Stupeň* je místo, kam se stoupá.

Na Výhledu – slovo *výhled* je název děje od slovesa *vyhlédati*. Jde tedy o místo, odkud je výhled.

Na Úvoze – tento název je odvozen od slovesa *vézt*. Úvoz je hluboká cesta, po které se něco vozilo, tedy jedná se o místo, kde byla prováděna tato činnost. Úvoz nebo úvozová cesta je označení pro cestu, která se zařezává do terénu. Úvozové cesty obvykle bývají staré cesty a v dnešní době se v Evropě vyskytují už jen nesouvisle. Mohou být kolové, tedy

---

⁸⁴ GREPL, Miroslav, et al. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003, s. 118.

⁸⁵ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Průhon>; 4. 12. 2011

dost široké, aby jimi projel vůz s nákladem, ale existují i tak úzké, kde by projel pouze kůň či jiné tažné zvíře. Úvozy jsou někdy totožné s trvalými vodotečemi či místy nárazového či sezónního stoku vody, což může přispět prohloubení úvozu vodní erozí. Zahloubení úvozových cest může být od několika centimetrů až po metry. Zanoření cesty do terénu mohlo poskytovat cestujícím ochranu před nepřízní počasí, ale i ukrytí před lupiči⁸⁶.

Na Výsluní – je odvozeno od slovesa *vyslunit se*. Jedná se o místo, kam svítí slunce, kde je možno se vystavovat slunci, tedy slunit se.

U Rozhledny – toto pojmenování je odvozeno od slovesa *rozhlédnout se*, případně dějového substantiva *rozhled* pomocí sufixu *-na*. Rozhledna je místo, kam lidé chodí rozhlížet se do krajiny.

Všechna výše zmíněná jména prošla mutací. Mutace je proces, při němž se mění lexikální význam, slovnědruhový význam buď zůstává, nebo se též mění⁸⁷.

Jména zdrobnělá jsou desubstantivní odvozeniny, jejichž formant je nositelem přídatného významového znaku menšího rozměru a nebo pragmatického rysu hodnocení.⁸⁸

Nad Skalkou – *skalka* je odvozeninou od podstatného jména *skála*.

Na Vršku – deminutivum *vršek* je odvozeno od substantiva *vrch*.

V Cestkách – toto pojmenování vzniklo zdrobněním slova *cesty*.

Zde zmíněná jména jsou utvořena pomocí modifikace. Při procesu modifikace se lexikální význam proměňuje, avšak slovnědruhový rámec

---

⁸⁶ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Úvoz>; 3. 12. 2011

⁸⁷ DEJMEK, Bohumír: *Tvoření a stavba slov*; Olomouc: Nakladatelství OLOMOUC, 2002.

⁸⁸ Tamtéž, s. 125.

zůstává nezměněn, čili tato podstatná jména mohou být odvozena pouze ze substantiv (jak již bylo řečeno výše)⁸⁹.

Názvy míst činnosti slouží k pojmenování neživotných substancí, kde probíhá činnost vyjádřená slovesným základem⁹⁰.

Bělidla – tento název je spojen s činností bílení prádla. Původně bylo *bělidlo* trávník, na kterém se bílilo plátno slunečními paprsky při průběžném kropení vodou. V dalších přenesených významech je *bělidlo* buď část textilní továrny, kde se provádí chemické bělení tkanin, nebo přímo chemická látka sloužící k bělení. Název *Bělidla* zařazujeme do kategorie „názevů míst činností“.

5.2 Tvoření adjektiv odvozováním

Významnější skupinou urbanonym jsou přídavná jména, ať již svým původem utvořená ze substantiv či adjektiv.

Adjektiva ze substantiv mohou být buď relační, nebo kvalitativní. Adjektiva relační (vztahová) vyjadřují (ne)specifikovaný vztah k jiné substanti. Ten v základním významu nelze, na rozdíl od kvality, měrově odstupňovat. Adjektiva v této skupině bychom mohli roztrždit na adjektiva posesivní, adjektiva vyjadřující vztah k místu, adjektiva původu z látky a blíže nespecifikovaná relační adjektiva⁹¹.

---

⁸⁹ Tamtéž.

⁹⁰ GREPL, Miroslav, et al. *Průruční mluvnice češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003, s. 144.

⁹¹ GREPL, Miroslav, et al. *Průruční mluvnice češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003, s. 165–172.

Adjektiva individuálně posesivní

Vyjadřují různé vztahy k jedné osobě. Do této kategorie řadíme urbanonyma utvořená nejčastěji sufixy **-ův, -ova -ovo**, méně často sufixy **-in, -ina, -ino**. Patří sem následující místní názvy: *Arnoldova ulice, Bezručova ulice, Dvořákova ulice, Harantova ulice, Havlíčkova ulice, Husova ulice, Jiráskova ulice, Kaplířova ulice, Libušina ulice, Máchova ulice, Mánesova, Masarykovo náměstí, Mattušova ulice, Nerudova a Nezvalova ulice, Nigrinovo návrší, Přemyslova ulice, Sirkova* či *Smetanova ulice, Sukova ulice, Tylova ulice*. Jedná se především o urbanonyma s motivem honorifikačním.

Adjektiva druhově posesivní

Vyjadřují vztah ke skupině osob (popř. k druhu zvířat). Do této kategorie řadíme pojmenování typu *Studentská ulice*.

Adjektiva vyjadřující vztah k místu

Vztah k místu vyjadřují adjektiva odvozená od proprií sufixy **-ský, -ská, -ské**). Jsou to především místní názvy typu *Bakovská ulice, Dukelská ulice, Ještědská, Klášterská ulice, Pojizerská ulice* a *Turnovská* či *Sychrovská ulice*. Suffixem **-ní** jsou tvořeny od apelativ adjektiva, která se stala uličními názvy: *Hřbitovní ulice, Nádražní ulice, Polní* či *Lesní ulice*.

Adjektiva původu z látky

Takováto přídavná jména vyjadřují složení z určitého materiálu, látky. Nejčastěji jsou tvořena sufixy **(-ový, -ová, -ové)**. Do této kategorie můžeme zařadit urbanonyma typu *Jabloňová* nebo *Jílová ulice*. Jde zde však spíše o adjektiva široce vztahová.

Nespecifikovaná relační adjektiva

Tato adjektiva vyjadřují obecný vztah k základovému substantivu neživotnému. V široké míře se tu uplatňují sufixy *-ový*, *-ová*, *-ové* (*Mírová ulice*, *Řadová ulice*, *Sadová ulice*), sufix *-ný*, *-ná*, *-né* (*Větrná ulice*), popř. sufix *-ní* (*Školní ulice*).

Adjektiva kvalitativní (neboli jakostní) vyjadřují konstitutivní znaky substancí, jimiž se odlišují od substancí jiných. Kvalita, kterou vyjadřují, může být vyjádřena jako nezávislá substance (název vlastnosti), nebo i jako příznak vlastnosti či děje⁹². Mezi zkoumanými názvy ulic jsme nenašli žádná vhodná adjektiva zařaditelná do této kategorie.

5.2.1 Adjektiva původní, neodvozená

Kromě názvů vzniklých derivací zde máme poměrně početnou skupinu adjektiv, která jsou původní, neodvozená. V tomto případě by se jednalo o následující urbanonyma: *Kolmá*, *Krátká*, *Hluboká*, *Nová*, *Příkrá* či *Slepá ulice*.

Odvozené deverbativní je adjektivum *Lomená*, deadverbiální je adjektivum *Příčná*. Odpovídají na základní otázku „jaký“, vyjadřují určitou vlastnost.

---

⁹² GREPL, Miroslav, et al. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003, s. 170.

6 Pravopisná pravidla psaní názvů ulic

Pravopis místních názvů v diplomové práci je uváděn podle pravidel získaných z Internetové jazykové příručky Ústavu pro jazyk český Akademie věd ČR, v. v. i.⁹³

6.1 Obecné poučení

Výrazy jako *ulice, třída, náměstí* atd., pokud označují veřejné prostranství, se píší vždy s malým písmenem, a to bez ohledu na to, zda stojí na prvním nebo na druhém místě (př. *Bakovská ulice, ulice Kpt. Jaroše, Masarykovo náměstí*). Některé názvy ulic mají ve svém názvu na prvním místě výraz pojmenovávající jiný druh veřejného prostranství, např. *sady Československých legií*. V těchto případech Ústav pro jazyk český AV ČR doporučuje tento výraz psát s malým písmenem, tedy tak, jako se píší názvy sadů a alejí.

6.2 Předložková spojení

V případě, že po předložce následuje podstatné jméno, je od roku 1993 pravidlem, že se obě části píší s velkým písmenem: *K Pískovně, K Vořechu, Na Dvorcích, Na Hradčanech, Nad Parkem, Nad Strání, U Rozhledny, U Statku, U Trati, V Cestkách, V Lípách, Ve Svahu, Za Zámkem*, aj. V případě, že po předložce následuje spojení podstatného a přídavného jména, se prepozice i adjektivum píší vždy s velkým písmenem, substantivum se v převážné většině potom píše s malým písmenem, např. *Za Zámeckou zdí*. S velkým písmenem se podst. jm. píše jen tehdy, je-li samo o sobě vlastním jménem (s takovým případem jsme se v urbanonymii města Mnichova Hradiště nesetkali).

---

⁹³ <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=186>; 3. 1. 2012

Důvodem zavedení tohoto způsobu psaní (viz výše) v Pravidlech českého pravopisu z r. 1993 bylo to, že ne vždy byl pisatel schopen poznat, zda po předložce následuje původem jméno obecné, nebo vlastní. Podle Pravidel českého pravopisu z r. 1957 se mělo psát: *Na Rybníčku* (podle zaniklé osady *Rybníček*), ale *K rybníku* (podle obecného jménarybník), podobně např. *V Zátíší*, ale *V zálesí*.

Ale proto, že Pravidla českého pravopisu jsou závazná pouze pro školní výuku českého jazyka, pro ostatní uživatele češtiny mají pouze formu doporučení, tak některé obecní či městské úřady a magistráty stále setrvávají u staršího způsobu psaní, zejména pokud jde o předložková spojení. Starší způsob psaní často odůvodňují tím, že změna by byla pro ně finančně náročná.

6.3 Spojení obecného podstatného jména a vlastního jména ve 2. pádě

Podle Pravidel českého pravopisu z r. 1957 se obecné jméno psalo s malým písmenem (*kpt. Jaroše, dr. Hořice*); podle Pravidel z r. 1993 se obecné jméno (a to i jeho zkratka) píše s velkým písmenem, např. *ulice Kpt. Jaroše, ulice Dr. Hořice*. Důvodem této změny bylo sjednotit psaní těchto názvů s názvy jako *ulice Boženy Němcové, ulice Československé armády*, v nichž se první slovo po obecných názvech *ulice, náměstí, nábřeží* atd. psalo s velkým písmenem.

7 Abecední rejstřík názvů ulic

V této kapitole uvádíme kompletní seznam ulic nacházejících se v Mnichově Hradišti. Seznam je platný k datu 8. 4. 2011.⁹⁴ U každé ulice uvádíme čísla stran, na kterých se o ní hovoří.

A

Arnoldova – str. 25, 78, 82, 94, 100

B

Bakovská – str. 22, 72, 82, 84, 100

Bělidla – str. 71, 78, 81, 99

Bezručova – str. 20, 26, 37, 82, 93, 97, 98, 100

Boženy Němcové – str. 20, 27, 36, 39, 85, 93, 98

Budovcova – str. 27, 94

C, Č

Černá silnice – str. 20, 63, 78, 97, 99

Československé lidové armády – str. 20, 25, 36, 47, 48, 85, 94

D

Do Polí – str. 22, 66, 67, 78, 96

Dr. Hořice – str. 20, 29, 42, 85, 94, 98

Družstevní – str. 19, 20, 55, 56, 62, 64

Dukelská – str. 25, 48, 82, 94, 100

---

⁹⁴ Zde uvedený seznam názvů ulic je platný k 8. 4. 2011 – informace získány ze serveru <http://uir.cz/ulice-obec/536326/Obec-Mnichovo-Hradiste>.

Dvorce – str. 72

Dvořákova – str. 18, 30, 82, 94, 97, 100

H

Harantova – str. 18, 30, 43, 82, 94, 98, 100

Havlíčkova – str. 31, 39, 60, 82, 93, 100

Hluboká – str. 57, 72, 83, 99

Hrnčířská – str. 57

Hřbitovní – str. 64, 82, 100

Husova – str. 18, 32, 64, 82, 94, 98, 100

I

Ivana Olbrachta – str. 19, 33, 35, 42, 43, 64, 93

J

Jabloňová – str. 22, 62, 63, 67, 82, 100

Jana Švermy – str. 22, 33, 43, 64

Jaselská – str. 20, 47, 94, 97

Ještědská – str. 22, 73, 78, 82, 100

Jílová – str. 58, 68, 82, 100

Jiráskova – str. 34, 39, 82, 94, 100

K

K Pískovně – str. 22, 66, 67, 78, 79, 84, 96, 99

K Vořechu – str. 22, 66, 67, 78, 84, 96

Kaplířova – str. 35, 43, 82, 100

Klásterská – str. 18, 73, 82, 98, 100

Kolmá – str. 22, 58, 83, 99

Komenského – str. 18, 35, 36, 94, 97

Kpt. Jaroše – str. 36, 84, 85, 94, 97, 99

Krátká – str. 20, 55, 56, 58, 78, 83, 97, 99

Křemenská – str. 22, 58, 78

L

Lesní – str. 20, 55, 56, 67, 68, 78, 82, 97, 99, 100

Lhotická – str. 67

Libušina – str. 19, 36, 82, 97, 100

Lidická – str. 20, 25, 48, 94, 97

Lomená – str. 20, 59, 83, 97, 99

M

Máchova – str. 20, 37, 39, 61, 82, 94, 97, 98, 100

Mánesova – str. 20, 37, 82, 97, 98, 100

Masarykovo náměstí – str. 18, 37, 82, 84, 97, 98, 100

Mattušova – str. 39, 82, 94, 100

Mírová – str. 25, 48, 49, 83, 94, 100

N

Na Dvorcích – str. 62, 72, 78, 84, 96

Na Hradčanech – str. 31, 66, 68, 78, 84, 96

Na Kamenci – str. 20, 43, 60, 61, 66, 68, 69, 78, 96, 97, 99

Na Návsi – str. 22, 66, 68, 78, 96

Na Průhonu – str. 20, 66, 68, 69, 78, 79, 96, 97, 99

Na Příkopech – str. 22, 41, 57, 62, 66, 69

Na Salabce – str. 43, 66, 69

Na Stupních – str. 66, 69, 79, 99

Na Úvoze – str. 20, 61, 66, 69, 70, 79, 97, 99

Na Vršku – str. 22, 66, 69, 80, 99

Na Výhledu – str. 22, 66, 70, 79, 99

Na Výsluní – str. 20, 66, 69, 70, 80, 97, 99

Nad Parkem – str. 22, 66, 70, 78, 84, 96

Nad Skalkou – str. 68, 78, 80, 96, 99

Nad Strání – str. 22, 66, 70, 78, 84, 96

Nádražní – str. 18, 32, 55, 56, 64, 82, 98, 100

Nákladní – str. 20, 59

Nerudova – str. 20, 39, 82, 94, 97, 100

Nezvalova – str. 40, 69, 82, 94, 100

Nigrinovo návrší – str. 40, 82, 100

Nová – str. 22, 55, 56, 63, 67, 83, 99

O

Obránců míru – str. 20, 25, 37, 45, 48, 49, 65, 94, 97, 98

Orlická – str. 22, 74

P

Palackého – str. 41, 50, 94

Pod Horkou – str. 20, 74, 78, 96, 97, 99

Pod Káčovem – str. 22, 66, 74, 78, 96

Podskalská – str. 59

Pojizerská – str. 22, 75, 82, 100

Polní – str. 20, 55, 56, 60, 63, 68, 69, 82, 97, 99, 100

Poříčská – str. 59, 60, 68

Průběžná – str. 20, 60, 97, 99

Přemyslova – str. 18, 41, 82, 97, 100

Přestavlcká – str. 20, 76, 97, 99

Příčná – str. 55, 56, 60, 83

Příkrá – str. 60, 72, 83, 99

R, Ř

Řadová – str. 57, 60, 69, 83, 100

S, Š

S. K. Neumanna – str. 20, 37, 42, 94, 97, 98

Sadová – str. 20, 55, 56, 61, 83, 97, 99, 100

Sirkova – str. 82, 100

Slepá – str. 22, 61, 83, 99

Smetanova – str. 18, 35, 42, 82, 94, 97, 100

Sokolovská – str. 49, 94, 98

Studentská – str. 61, 64, 82, 100

Sukova – str. 43, 69, 82, 94, 100

Svatopluka Čecha – str. 43, 94

Sychrovská – str. 22, 77, 82, 100

Školní – str. 20, 37, 55, 56, 59, 64, 83, 97, 100

Šlikova – str. 18, 43

T

Turnovská – str. 19, 77, 82, 100

Tylova – str. 18, 45, 82, 94, 98, 100

U

U Rozhledny – str. 20, 63, 65, 78, 80, 84, 96, 97, 99

U Statku – str. 22, 65, 78, 84, 96

U Trati – str. 20, 37, 65, 78, 84, 96, 97

V

V Cestkách – str. 20, 43, 47, 48, 66, 67, 71, 78, 80, 84, 96, 97, 99

V Lípách – str. 20, 57, 65, 66, 71, 78, 84, 96

Větrná – str. 61, 83, 100

Víta Nejedlého – str. 20, 33, 35, 43, 45, 47, 48, 59, 62, 67, 71, 72, 94, 97

Vrchlického návrší – str. 19, 46, 94

Z, Ž

Za Zámeckou zdí – str. 65, 66, 71, 78, 84, 96

Za Zámkem – str. 20, 22, 65, 66, 69, 84, 97, 99

Zahradní – str. 55, 61, 62, 72

Zámecká – str. 50, 65, 69, 71

Žižkova – str. 18, 35, 47, 94, 97

1. máje – str. 25, 41, 50, 59, 60, 65, 94

5. května – str. 22, 25, 50, 59, 61, 63, 68, 72, 94

Závěr

V zeměpisných jménech, místních názvech se dodnes více či méně „zrcadlí kus dějin objektu, kus duše těch, kdo jej pojmenovali a pojmenování užívali“.⁹⁵ Místní názvy v sobě nesou kromě informací o vývoji jazyka i cenná svědectví pro poznání historie. Zeměpisná jména, ať už jména místní, která označují místa obydlená, nebo jména pomístní, pojmenovávající přírodní objekty, jsou jen zdánlivě neměnná. Z pohledu staletí žijí a proměňují svoji podobu buď téměř neznatelně, nebo naopak zásadně. Přitom se může měnit také jejich původní význam. Místní jméno může vypovídat o stáří, respektive době založení příslušného sídla (města, vesnice), může být dokladem starším než třeba první písemná zmínka či kostel. Pomístní názvy zase svědčí např. o majitelích domu či pozemku, o zaniklých vesnicích a dvorech, ukazují, kde bývaly třeba doly, mlýny, sklárny, ale mohou také přibližovat zmizelou podobu krajiny, historické události místního a širšího významu apod.⁹⁶

My jsme se v této práci vydali na cestu poznání urbanonym v městě Mnichově Hradišti. Nejprve jsme shromáždili potřebné podklady pro tuto práci (mapy a historické soupisy ulic). Dále jsme aplikovali metodu excerpční a vytvořili jsme seznam celkem 111 názvů ulic. S tímto seznamem jsme poté pracovali. Shromážděné názvy ulic jsme třídili podle různých hledisek, např. podle typu motivace pojmenování, nebo zda se jedná o výrazy předložkové či nepředložkové.

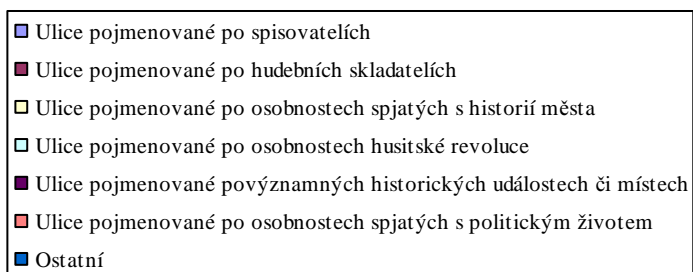
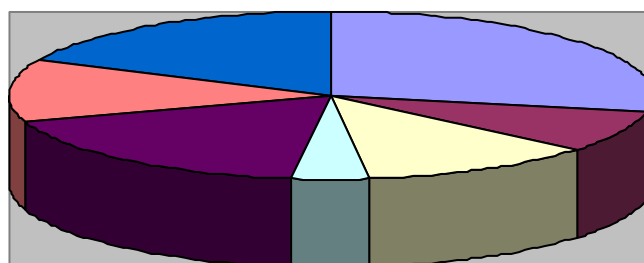
Z celkového počtu jmen ulic jsme shromáždili celkem 44 názvů s motivem honorifikačním a 67 místních názvů, jež měly jinou výchozí motivaci. Ulice s motivem honorifikačním nesou nejčastěji pojmenování po spisovatelích a jiných celonárodně významných osobnostech (*Bezručova ulice, Boženy Němcové, Havlíčkova, Ivana Olbrachta,*

---

⁹⁵ ŠMILAUER, Vladimír. *Úvod do toponomastiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1963. Str. 5-27.

⁹⁶ DAVID, Jaroslav - ROUS, Pavel. *Neviditelní svědkové minulosti : místní a pomístní jména na Vysočině*. Vyd. 1. Praha : Academia, 2006. Str. 7-8.

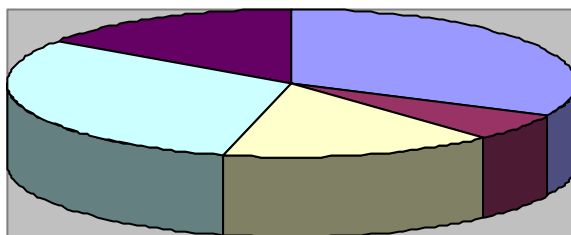
Jiráskova, Komenského, Máchova, Nerudova, Nezvalova, Palackého, S. K. Neumanna, Svatopluka Čecha, Tylova, Vrchlického návrší), po osobnostech úzce spjatých s historií města či po rodácích (*Arnoldova ulice, Budovcova, Dr. Hořice, Harantova, Mattušova, Švermova*), dále po představitelích husitské reformace (*Husova ulice, Žižkova*), po hudebních skladatelích (*Dvořákova ulice, Smetanova, Sukova, Víta Nejedlého*), nebo se jedná o ulice odkazující svým názvem k válečným hrdinům (*Kpt. Jaroše*), k významným historickým událostem, popř. místům (*1. máje/Prvního máje, 5. května/Pátého května, Čsl. armády, Dukelská, Jaselská, Lidická, Mírová, Obránců míru, Sokolovská*).

Honorifikační motiv je jedním z nejsilnějších motivů působících při pojmenovávání ulic. Někdy nejsou tyto tendence příliš kladně hodnoceny, neboť např. v období minulého režimu dostávalo mnoho míst jména po komunistických politicích našich i cizích a po osobnostech úzce spjatých s touto dobou. Ovšem to je pouze jediná výjimka. Všeobecně jsou honorifikační tendence v urbanonymii společností přijímány kladně. Vžitě jsou názvy ulic po významných spisovatelích a básnících, po osobnostech ze starší historie. Honorifikační motiv je stále uznávaný a jeho vliv je silný, jak dokazují úvahy o přejmenování

Mezinárodního Letiště Praha–Ruzyně na Letiště Václava Havla a diskuse v Mladé Boleslavi o přejmenování některé z hlavních ulic po nedávno zesnulém prezidentovi Václavu Havlovi.

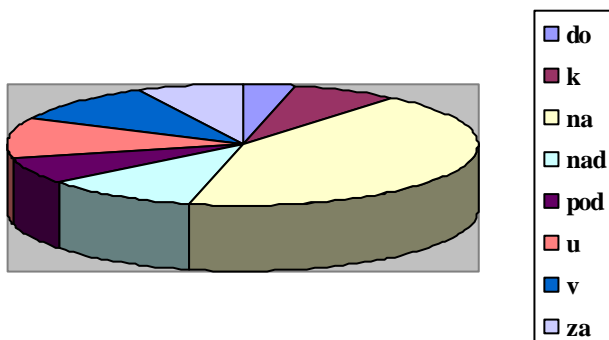
Ulice, pro něž byla určující jiná motivace pojmenování než honorifikační, jsme roztrídili do pěti skupin, a to na původní urbanonyma vyjadřující vztahový model „jaký“, urbanonyma motivovaná novou městskou výstavbou, urbanonyma odkazující k typickým objektům moderního města, urbanonyma odkazující k objektům atypickým pro městský katastr v tradičním chápání a urbanonyma odkazující k jiným místním názvům. Početní zastoupení jednotlivých názvů ulic ve výše zmíněných skupinách znázorňuje následující graf.

- Původní urbanonyma vyjadřující vztahový model „jaký“
- Urbanonyma motivovaná novou městskou výstavbou
- Urbanonyma odkazující k typickým objektům moderního města
- Urbanonyma odkazující k objektům atypickým pro městský katastr v tradičním chápání
- Urbanonyma odkazující k jiným místním názvům

Druhým kritériem, podle něhož lze třídit uliční názvy, je hledisko, zda se jedná o názvy předložkové nebo nepředložkové. Pro urbanonymii města Mnichova Hradiště je příznačné, že se zde vyskytuje velký počet předložkových názvů. Z celkového počtu 111 jmen je přesně čtvrtina (25,2%) názvů ulic tvořena za pomoci předložky. Těchto 28 místních jmen je spojeno především s předložkami původními, starými jednoslovnými útvary *do*, *k*, *na*, *nad*, *pod*, *u*, *v*, nebo *za*. Nejpočetněji je

zastoupena předložka *na* – vyskytuje se celkem ve 12 názvech ulic. Poměr mezi početním zastoupením jednotlivých předložek vyjadřuje graf.

Předložka „na“ je v místních názvech zastoupena především ve spojení se 6. pádem (*Na Dvorcích, Na Hradčanech, Na Kamenci, Na Návsi, Na Průhonu* atd.). S tímto pádem se pojí také předložka „v/ve“ (*V Cestkách, V Lípách, Ve Svahu*). Dále pak v názvech ulic figurují substantiva v dativu s předložkou „k“ (*K Pískovně, K Vořechu*), v genitivu s předložkami „do“ nebo „u“ (*Do Polí, U Rozhledny, U Statku, U Trati*). Instrumentál zastupují předložky „pod“, „za“ a „nad“ (*Pod Horkou, Pod Káčovem, Za Zámeckou zdí, Nad Parkem, Nad Skalkou, Nad Strání*).

Dalším z aspektů, jehož prostřednictvím jsme analyzovali názvy ulic ve městě Mnichově Hradišti, je aspekt historický. Sledujeme změny, které se v uličním názvosloví v průběhu století staly. Zjišťujeme, které ulice byly přejmenovány a z jakých příčin k tomu došlo, zaznamenáváme, které ulice vznikly nově a kdy to bylo. Tento úkol však nebyl jednoduchý, neboť naše informace nebyly úplné. Setkali jsme se s problémem, že i když většina přejmenování ulic byla datována, u některých tomu tak nebylo a nepodařilo se s určitostí zjistit, kdy k přejmenování daného místa došlo. Chyběla nám přesná datace. Problém například nastal u nejvýznamnějšího místa ve městě, tedy nynějšího *Masarykova náměstí*. Víme, že původně bylo toto místo nazýváno *Na rynku*, co již však nevíme, je záznam, od kdy tento starší

název trval. Od roku 1919 se pak náměstí jmenuje po prvním československém prezidentu T. G. Masarykovi. Název *Masarykovo náměstí* nese centrum města i dnes, ale v období socialismu se jmenovalo *Gottwaldovo náměstí*. Opět nevíme přesně, kdy bylo z *Masarykova náměstí* přejmenováno na *Gottwaldovo*, ale víme, že v roce 1990 bylo pojmenování změněno z *Gottwaldova náměstí* zpět na *Masarykovo*. I přes takovéto obtíže jsme se pokusili o co nejucelenější obraz historie pojmenovávání a přejmenovávání ulic ve městě Mnichově Hradišti.

Výsledkem tohoto našeho zkoumání jsou velmi zajímavá zjištění, a to například kdy bylo přejmenováno největší množství ulic, jaké typy názvů v kterých letech převládaly atd. Zjistili jsme, že nejvíce změn nastalo až ve druhé polovině 20. století. Nejvíce nových ulic přibylo v katastru města Mnichova Hradiště v letech 1964 – 1977. V roce 1964 to bylo devět nových ulic, v roce 1971 dokonce jedenáct nových ulic a v roce 1977 deset nových ulic, celkem tedy 30 nových ulic za pouhých 13 let. Konkrétně přibyly tyto názvy: *ulice Pionýrů, Máchova ulice, Školní, ulice S. K. Neumanna, ulice Obránců míru, U Trati, Mánesova ulice, Bezručova a Kapitána Jaroše* existují od roku 1964, v roce 1971 vznikly ulice *Lidická, U Rozhledny, Nad Skalou, V Cestkách, Na úvoze, Průběžná, Sadová, Na výsluní, Polní a Na Průhonu, ulice Víta Nejedlého*. V roce 1977 přibyly *Černá silnice, ulice Jaselská, Na Kamenci, Lesní, Pod Horkou, Nerudova, Krátká, Lomená, Přestavlcká, Za zámkem*.

Oproti těmto číslům je průměrná frekvence vzniku nových ulic v dřívější době poněkud nižší. V roce 1911 přibyly čtyři nové ulice (*Riegrova, Komenského, Smetanova, Žižkova*), dalších 16 let potom nové ulice nepřibývaly, máme záznamy pouze o přejmenovávání, až v roce 1927 vznikly čtyři názvy pro nové ulice. Hned o rok později, tedy v roce 1928, vznikly další dvě nové ulice (*Dvořákova a Přemyslova*). O pět let později v roce 1933 přibyly na mapách města tři nové názvy ulic (*Kvíčalova, Libušina a Tyršovy sady*).

Potom následovala dlouhá, dvacetiletá pauza (zapříčiněná okupací a 2. světovou válkou), kdy nevznikaly nové ulice (pouze v roce 1940 došlo ke dvěma přejmenováním), až v roce 1953 je zaznamenán vznik jedné nové ulice a to *Dukelské*. Celkem tedy 15 nových názvů ulic za 42 let.

Co se přejmenování ulic týče, nejplodnější byl bezesporu rok 1990. V tomto roce bylo ve městě Mnichově Hradišti přejmenováno pět ulic (*ulice Pionýrů* na *Studentskou*, *Fučíkova* na *ulici Dr. Hoříce*, *ulice Rudé armády* zpět na *ulici Turnovskou*, *Leningradská* na *ulici Klášterskou*, *Gottwaldovo náměstí* na *Masarykovo náměstí*). Hodně se také přejmenovávalo v roce 1919, celkem čtyři ulice: *náměstí Na rynku* na *Masarykovo náměstí*, *Sobotecká ulice* na *ulici Jiráskovu*, *Boleslavská ulice* na *Wilsonovu*, *Městské sady* dostaly název *sady Čsl. legií*. V roce 1927 byly přejmenovány taktéž čtyři ulice: *Riegerova ulice* na *Husovu*, dosavadní ulice *Husova* je *Nádražní třída*; ulice *U Vaňkových* dostala název *Tylova*, *Klásterská ulice* se změnila na *Dürichovu*. V roce 1940 byly vráceny některé změny z roku 1919, konkrétně ulice *Wilsonova* se opět stala ulicí *Boleslavskou* a *sady Čsl. legií* dostaly původní název *Městské sady*.

Zajímavá není jen statistika počtu nových či přejmenovaných ulic, ale i sledování motivace pojmenování ulic v jednotlivých obdobích. Nejvíce názvů s motivem honorifikačním vzniklo v roce 1964 (celkem 8) a v roce 1927 (celkem 7). V roce 1927 tak byly nově pojmenovány ulice *Heroldova*, ulice a náměstíčko *Šlikovo*, ulice *Harantova*, *Riegrova*. Další tři ulice získaly honorifikační názvy díky přejmenování. Byly to ulice *Tylova*, *Husova* a *Dürichova*. Z roku 1964 pocházejí následující nové ulice: *Máchova*, *S. K. Neumanna*, *Obránců míru*, *Mánesova*, *Bezručova* a *Kpt. Jaroše*. Přejmenování vznikly také tyto honorifikační názvy: *ulice Boženy Němcové* a *Sokolovská*.

Pozoruhodné je, že v období socialismu (1948–1989), zvláště pak v 70. a 80. letech, tedy v době tzv. normalizace a v období budování

rozvinutého socialismu, kdy byly v ČSSR hojně dávány názvy ulic po významných politických komunistických představitelích či jiných osobnostech spjatých s tehdejší režimem, tomu v Mnichově Hradišti bylo poněkud jinak. S překvapením jsme zjistili, že ve větším měřítku se názvy tohoto typu neuplatnily. Samozřejmě, že nejvýznamnější centra ve městě „musela“ nést název poplatný době (např. *Gottwaldovo náměstí, ulice Rudé armády*), ale většina nově vzniklých ulic v 70. letech nese názvy neutrální, vyjadřující obvykle nějakou vlastnost ulice. Ulice mají neutrální názvy odpovídající na otázky „kde“ se nacházejí, „kam“ směřují: viz např. ulice *U rozhledny, Nad Skalou, V Cestkách, Na Úvoze, Průběžná, Sadová, Na Výsluní, Polní a Na Průhonu, Černá silnice, Na Kamenci, Lesní, Pod Horkou, Krátká, Lomená, Přestavlká, Za zámkem*. Zásadou tohoto střízlivého postupu nemuselo docházet k přejmenování ulic v pozdějších letech po pádu socialistického režimu.

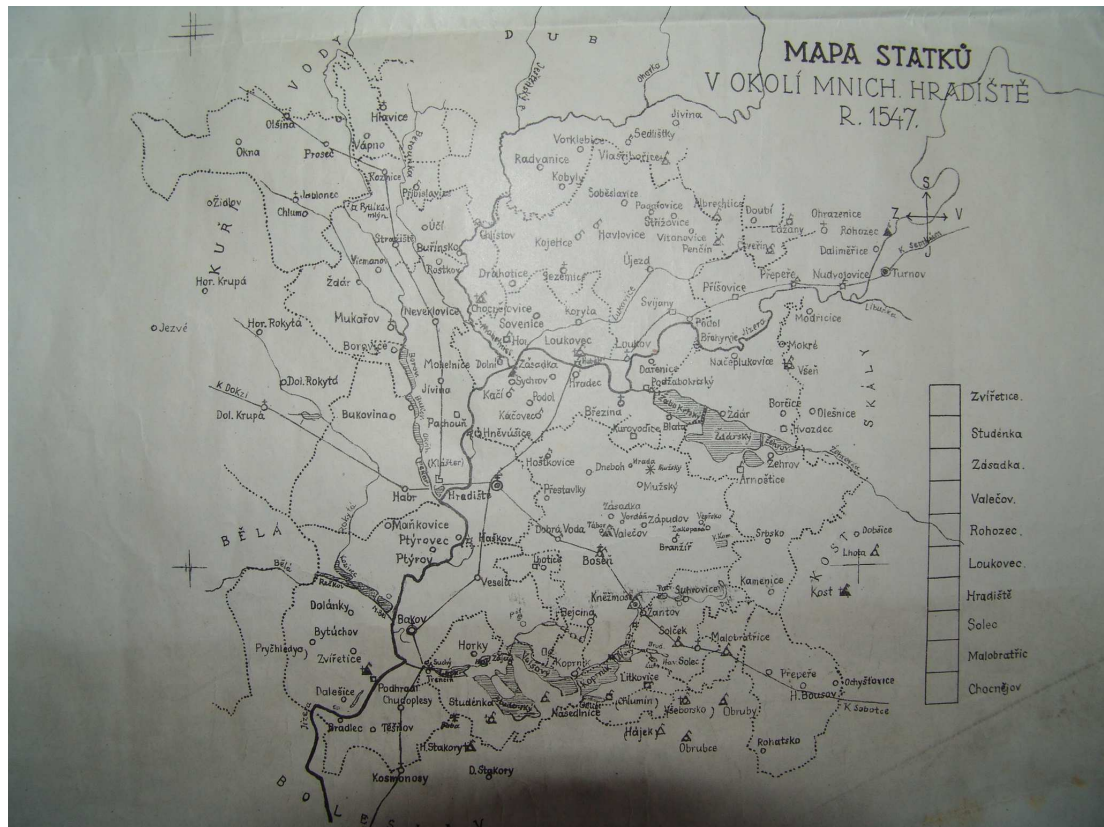
Jelikož onomastika je věda okrajově přesahující hranice lingvistiky, považovali jsme za důležité seznámit čtenáře i s historií města. Domníváme se, že historický kontext je významný pro správné pochopení změn, které se v urbanonymii města udály, je potřebný ke správné interpretaci jednotlivých místních názvů.

Z hlediska slootovorného jsme došli k následujícím závěrům. Uliční názvosloví je tvořeno především názvy odvozenými, ty převažují nad názvy neodvozenými, primárními (např. *Kolmá, Krátká, Hluboká, Nová, Příkrá* či *Slepá ulice*). U odvozenin převažují adjektivní útvary nad substantivy. Uliční názvy substantivní nejčastěji vznikají derivací z jiných substantiv. Setkáváme se tak s názvy míst pojmenovávajícími vnější nebo uzavřené prostory, utvořené předložkovou vazbou (např. *K Pískovně, Na průhonu, Na Stupních, Na Úvoze, Na Výhledu, Na Výsluní U rozhledny*), méně často se jmény míst, kde se prováděla nějaká činnost (*Bělidla*). Někteří tato jména jsou zdobná (např. *Nad Skalkou, Na Vršku, V Cestkách*). Výskyt substantiv odvozených z adjektiv či adverbíí nebyl ve zkoumaném materiálu zaznamenán. Adjektivní uliční názvy nejčastěji vznikají derivací ze substantiv. Adjektiva ze substantiv

mohou být buď relační, nebo kvalitativní. Náš materiál poskytl pouze adjektiva relační, adjektiva kvalitativní nejsou mezi odvozenými adjektivními útvary ve zkoumaném materiálu zastoupena. Adjektiva relační, neboli vztahová, vyjadřují (ne)specifikovaný vztah k jiné substanci. Tento vztah v základním významu nelze, na rozdíl od kvality, měrově odstupňovávat. Adjektiva v této skupině bychom mohli rozřadit na adjektiva individuálně posesivní (např. *Arnoldova ulice, Bezručova, Dvořákova, Harantova, Havlíčkova, Husova, Jiráskova, Kaplířova, Libušina ulice, Máchova, Mánesova, Masarykovo náměstí, Mattušova ulice, Nerudova a Nezvalova ulice, Nigrinovo návrší, Přemyslova ulice, Sirkova* či *Smetanova ulice, Sukova ulice, Tylova ulice*) a adjektiva druhově posesivní (*Studentská ulice*). Až na jedinou výjimku se jedná o urbanonyma s motivem honorifikačním. Relační adjektiva vyjadřující vztah k místu jsou např. *Bakovská ulice, Dukelská, Ještědská, Klášterská, Pojizerská a Turnovská* či *Sychrovská ulice, Hřbitovní, Nádražní, Polní* či *Lesní ulice*. Poněkud sporné je označení názvů *Jabloňová* a *Jílová ulice* jako adjektiva původu z nějaké látky; mohlo by se jednat též o adjektiva široce vztahová. Blíže nespecifikovaná jsou relační adjektiva tvořící názvy ulic *Mírová, Řadová, Sadová, Větrná a Školní*.

Cílem této práce bylo přispět k poznání vývoje pojmenování ulic ve městě Mnichově Hradišti. Tohoto úkolu jsme se snažili zhostit co nejsvědomitěji a doufáme, že jsme úlohu pomístních jmen ve městě objasnili a náš záměr přispět k onomastice města Mnichovo Hradiště se podařilo uskutečnit.

Příloha 1: Mapa statků v okolí Mnichova Hradiště, 1547

Příloha 2: Generální mapa okresního hejtmánství mnichovohradištského

Příloha 3: Seznamy ulic

456

<u>Prácheňská ulice</u>	staré písmo od jejího stáří, německý <i>Herzogstr.</i>
<u>Dr. Šanská</u>	starý písmo, německý <i>H. Johannsgasse.</i>
<u>Štikova</u>	písmo od jejího stáří, německý <i>Stikagasse.</i>
<u>Šmilanova</u>	starý písmo, německý <i>Smiltagasse.</i>
<u>Šašova</u>	starý písmo, německý <i>Schassagasse.</i>
<u>Prešpáková</u>	starý písmo, německý <i>Prešpákgasse.</i>
<u>Šusova</u>	starý písmo, německý <i>Suschagasse.</i>
<u>Štaškovi</u>	starý písmo, německý <i>Štaškogasse.</i>
<u>Šugova</u>	starý písmo, německý <i>Šugogasse.</i>
<u>Šomenského</u>	starý písmo, německý <i>Šomenskogasse.</i>
<u>Šulova</u>	starý písmo, německý <i>Šulgasse.</i>
<u>Šarantova</u>	starý písmo, německý <i>Šarantogasse.</i>
<u>Šlikova</u>	starý písmo, německý <i>Šlikogasse.</i>
<u>Šimyslova</u>	starý písmo, německý <i>Šimyslogasse.</i>
<u>Šasliova</u>	starý písmo, německý <i>Šasliogasse.</i>
<u>Šattušova</u>	starý písmo, německý <i>Šattušogasse.</i>
<u>Šimčina</u>	starý písmo, německý <i>Šimčinogasse.</i>
<u>Šikrá</u>	starý písmo, německý <i>Šikragasse.</i>
<u>Šadrazní ulička.</u>	starý písmo, německý <i>Bahnhofgasse.</i>
<u>Výchlického návrší.</u>	starý písmo od jejího stáří, německý <i>Völkchplatz.</i>
<u>Štikovo náměstí.</u>	starý písmo, německý <i>Štikogasse.</i>
<u>Šašy legii.</u>	písmo od jejího stáří, německý <i>Šašy legii.</i>

každá ulice má své písmo, německý *Šašy legii.*

Prozagace města.

Toto název se přičítá k starému centru města, kde
 bylo ukryté stánek. - A dříve bylo nazýváno *Prozagace* města, se přičítá
 dělnický německý štáb před *Šikrova* ulicí a přičítá
 německý a ruský *Šašy legii.*

Starý písmo od jejího stáří, německý *Šašy legii.*

Příloha 4: Mnichovohradišťská radnice: před rokem 1884 a v roce 2003

Příloha 5: Mapa města Mnichova Hradiště z roku 1990

Příloha 6: Mapa města Mnichova Hradiště z roku 1992

PRAMENY

(zapůjčilo Muzeum Mnichovo Hradiště – Mgr. J. Dumková)

- p.č. 1 plán města Turnova, 1822 (3655);
- p.č. 6 městský orientační plán Mnichova Hradiště, 50. léta 20. stol. (3381);
- p.č. 7 katastrální mapa města Mnichova Hradiště, tzv. „Císařské stopy“ z roku 1842, 4 díly, značně poškozena (2083);
- p.č. 8 mapa Čech od Augusta Vindela, německá, 1758 (3352);
- p.č. 9 foto staré mapy Čech s Boleslavským krajem, německá, 18. století (3351);
- p.č. 14 mapa Turnovského hejtmanství, 1900 (3380);
- p.č. 17 plán přízemí zámku v Mnichově Hradišti, 20. století (3383);
- p.č. 18 mapa Čech od Augusta Vindela, 1758 (3353);
- p.č. 19 prospekt premonstrátského kláštera, 18. století (3358);
- p.č. 33 německá obrazová mapa Jizerských hor, 19. století (4445);
- p.č. 35 mapa škol Království Českého, 1891 (3367);
- p.č. 36 generální mapa Okresního hejtmanství Mnichovohradištského, 19. století (3371);
- p.č. 37 18 ks – sbírka map odebraných Němcům při ústupu v květnu 1945:
- 1) ruská mapa;
  - 2) německá železniční mapa Německa;
  - 3) německá mapa vojenská – polské území;
  - 4) německá mapa Krkonoš;
  - 5) německá mapa Zhořelec-Žitava;
  - 6) velká mapa Prahy a okolí, česká;
  - 7-11) 5 německých map Zhořelce, Drážďan, Jihlavy, Saské Kamenice a Plzně;
  - 12-13) německé mapy Turnova a Frýdlantu;
  - 14) ruská mapa;
  - 15-18) německá mapa Liberce, Frýdlantu, Harachova, Turnova a Vrchlabí;
- p.č. 40 plán školy ve Veselém, 3 ks, 1892 (5213);
- p.č. 41 mapa železničních tratí – kniha, 1925 (1732-sbírková knihovna);
- p.č. 43 obce v okrese Mladoboleslavském – výskyt cholery v letech 1832, 1836, 1850, 1855, 1866, 1873 (1694);
- p.č. 44 mapky z knihy J. V. Šimáka *Dějinné paměti okresu Mnichovohradištského* – 6 ks + 1 v rámečku (4236);
- p.č. 45 Josef Tuček, knihkupectví v Mnichově Hradišti, mapa hor, železnic a silnic Československé republiky + kalendář, 1939 (5219);
- p.č. 46 německá mapa Království Českého, neúplná, 1720 (1932);
- p.č. 47 orientační plán města Mnichova Hradiště – kopie, 1971 (5219);
- p.č. 48 kopie mapy Chráněné krajinné oblasti Český ráj, 1955 (5217);
- p.č. 49 mapa Československé republiky, 1930 (5218);
- p.č. 50 mapka – panorama lázní Vartenberg (Sedmihorky) a Hrubé Skály, 19. století (3372);

- p.č. 51 katastrální mapa obce Boskovice z roku 1842, tzv. „Císařské stopy“, 5 ks (5277);
- p.č. 52 mapa hradů, zámků a tvrzí na Boleslavsku, 1895 (5215);
- p.č. 53 mapy z 1. světové války, 2 ks (5214);
- p.č. 54 mapa Liberec – Turnov – Jablonec – Semily – odboj 1939-1945 (1206/1);
- p.č. 55 turistická mapa Mužského a okolí, barevně značené stezky, provedl František Lanc, 20. století;
- p.č. 56 železniční mapa Čech, Moravy a Slezska, 1893 (5444);
- p.č. 57 plán města Mnichova Hradiště, barevný, 1992 (5445);
- p.č. 58 propagační leták Mnichova Hradiště, barevný, 2x, 90. léta 20. století (5446);
- p.č. 60 geologická mapa ČSSR, 1965 (5448);
- p.č. 64 mapa přední Indie – složená, 1965 (5452);
- p.č. 65 přehledná mapa Československé republiky, 1930 (5453);
- p.č. 67 církevní mapa Království Českého, 1888 – zelené lepenkové desky, vydal Kristián Plodek (3354);
- p.č. 68 mapa Království Českého, německá, nalepená na kartonu, volně ložená, 18. století;
- p.č. 69 mapa Okresu Mnichovohradištského, 19. století (5225);
- p.č. 70 plán pekárny Karla Špačka, Budovcova ulice 360, Mnichovo Hradiště, plán zhotovil zednický mistr Václav Šnábel, 1907;
- p.č. 71 plán zámečnické dílny v Poříčské ulici v Mn. Hradišti, stavitel Václav Nohýnek, stavitel, 1893;
- p.č. 72 nákres hostince Václava Tomsy v Mn. Hradišti, 1904, stavitel Václav Šnábel;
- p.č. 73 půdorys hostince U Beránka – přízemí, 1904, stavitel Václav Šnábel
- p.č. 74 nákres domku paní Bičíkové, parc. č. 317/6 v Mn. Hradišti, Václav Šnábl, stavitel;
- p.č. 75 nákres nového domu Janu Pitrovi, parc.č. 258, 1904, stavitel Václav Šnábel;
- p.č. 76 mapa půdních poměrů zemí českých č. 3343;
- p.č. 77 přehledná mapa základových půd ČSSR, list Turnov. č. 3344;
- p.č. 78 popis půd č. 3345;
- p.č. 79 přehledná mapa půdních poměrů, list Mladá Boleslav. č. 3346. Výkresy na čtvrtkách - skalní byt ve Valečově pana Vojtíška – podpis Schaferling r. 1894;
- p.č. 80 2krát nákres nejstarší budovy ve Ždánicích č. 39. č. 3320. Výkresy kladkového zařízení (mandlu), kreslil H. Payer r. 1804;
- p.č. 81 výkres stříkaček, kresba růžice, od téhož kreslíře. č. 4459;
- p.č. 82 plány přízemí zámku, kostela sv. Tří králů, Sv. Anny a starého Kláštera, Loukov, kostel sv. Jakuba, kostel v Loukovci a Sezemicích, Skalsko, Čistá, Kovář, radnice – Bělá, Valdštejn. (4237);
- p.č. 83 mapa nástěnná okresu Mnich. Hradiště 1:25.000 (4112);
- p.č. 84 plán na stavbu budovy pro dívčí školu v Mnich. Hradišti, 2 krát (5211);

- p.č. 85 mapa školní obce mnichovohradištské, kreslil J. Dejmek r. 1920 (3341);
- p.č. 86 nákras na znovuzřízení domku č. p. 25 panu Františku Blažkovi v Poříčské ul. v Mnich. Hradišti. (5220);
- p.č. 87 Soubor plánů na stavbu dívčí školy (5223);
- p.č. 88 pozemky pro stavbu rodinných domků v M. H. – Salabka (5581);
- p.č. 89 plány na stavbu radnice (kopie), r. 1921. (5582);
- p.č. 90 orientační plán města r. 1971 (5583);
- p.č. 91 územní plán Mnich. Hradiště r. 1971;
- p.č. 92 2krát plánek na mříž ke vstupu do muzea + protější do zámku (5584);
- p.č. 93 návrh na zřízení besídky nad č.p. 410 pana Adolfa Kopeckého, vrchního úředníka v M. H. Zednický a tesařský mistr Fr. Šimůnek v M. H., 1924;
- p.č. 94 rozpočet stavitele Jaroslava Hrubého v M. H. adresovaný A. Kopeckému do Bělé na a okolí. 1911;
- p.č. 95 plán města Prahy s vysvětlivkami ČEDOK, Brno, 1948;
- p.č. 96 plán Jaroslava Hejtala č. 160 (dům zbourán v r. 1965);
- p.č. 97 plán nákladů kostela při úpravě parku státního zámku (1688);
- p.č. 98 orientační plán města – únor 1971 – 1984;
- p.č. 99 Město Mnichovo Hradiště r. 1992;
- p. č. 100 mapa Českého ráje r. 1963;
- p.č. 101 turistická mapa Český ráj r. 1959;
- p.č. 102 turistická mapa Pojizeří r. 1971
- p.č. 103 Hrady, zámky a kulturní památky středních Čech r. 1973.

SEKUNDÁRNÍ LITERATURA

ČORNEJOVÁ, Michaela. *Tvoření nejstarších českých místních jmen: bohemika z 11. - 13. století*. Brno: Masarykova univerzita, 2009.

DAVID, Jaroslav. *Smerdov, Brežněves a Rychlonožkova ulice: kapitoly z moderní české toponymie: místní jména, uliční názvy, literární toponyma*. Praha: Academia, 2011.

DAVID, Jaroslav – ROUS, Pavel. *Neviditelní svědkové minulosti: místní a pomístní jména na Vysočině*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2006.

DAVID, J. – HARVALÍK, M. – ČORNEJOVÁ, M. (eds.). *Mnohotvárnost a specifičnost onomastiky*. Ostrava – Praha: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě a Ústav pro jazyk český AV ČR, 2010.

DEJMEK, Bohumír: *Tvoření a stavba slov*. Olomouc: Nakladatelství OLOMOUC, 2002.

GREPL, Miroslav, et al. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003.

HARVALÍK, Milan. *Synchronní a diachronní aspekty české onymie*. Praha: Academia, 2004.

KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. IV. díl, MI-Pan. 1. vyd. Praha: Libri, 2000.

LUTTERER, Ivan. *Zeměpisná jména v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: slovník vybraných zeměpisných jmen s výkladem jejich původu a historického vývoje*. Vyd. 1. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 1997.

MAJTÁN, Milan. *Zeměpisná jména Československa: slovník vybraných zeměpisných jmen s výkladem jejich původu a historického vývoje*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1982.

PRŮŠKOVÁ, Helena. *Můj dům, můj hrad*. Mnichovo Hradiště: Společnost přátel barokní kultury, 2006.

PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách*. Díl I. - IV. Praha: Česká akademie věd a umění, 1949.

ŠIMÁK, Josef Vítězslav. *Dějinné paměti okresu mnichovohradištského* (I. díl); Mnichovo Hradiště: Knihotiskárna J. Fritsche, 1917.

ŠMILAUER, Vladimír. *Úvod do toponomastiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1963.

ŠRÁMEK, Rudolf. *Úvod do obecné onomastiky*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 1999.

ZDROJE

- <http://www.mnhradiste.cz/>; 1. 6. 2011
- <http://uir.cz/obec/536326/Mnichovo-Hradiste>; 18. 7. 2011
- <http://www.mnhradiste.cz/mesto/info/historie/vyznamne-osobnosti/vaclav-budovec-z-budova>; 18. 7. 2011
- <http://www.mnhradiste.cz/mesto/info/historie/vyznamne-osobnosti>;
18. 7. 2011
- [http://cs.wikipedia.org/wiki/Václav_Budovec_z_Budova](http://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1clav_Budovec_z_Budova); 18. 7. 2011
- http://cs.wikipedia.org/wiki/T._G._Masaryk; 19. 7. 2011
- <http://www.mnhradiste.cz/mesto/info/historie/vyznamne-osobnosti>, 6. 11. 2011
- [http://cs.wikipedia.org/wiki/Petr_Bezruč](http://cs.wikipedia.org/wiki/Petr_Bezru%C4%8C), 6. 11. 2011
- [http://cs.wikipedia.org/wiki/Petr_Bezruč](http://cs.wikipedia.org/wiki/Petr_Bezru%C4%8C), 6. 11. 2011
- <http://www.mnhradiste.cz/mesto/info/historie/vyznamne-osobnosti>
- [http://cs.wikipedia.org/wiki/Antonín_Dvořák](http://cs.wikipedia.org/wiki/Anton%C3%ADn_Dvoř%C3%A1k), 6. 11. 2011
- <http://www.hradpecka.cz/modules.php?name=Harant>, 6. 11. 2011
- [http://cs.wikipedia.org/wiki/Kryštof_Harant_z_Polžic_a_Bezdružic](http://cs.wikipedia.org/wiki/Kry%C5%A1tof_Harant_z_Pol%C3%BDic_a_Bezdru%C3%BDic),
6. 11. 2011
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Ivan_Olbracht#Knihy_ze_Zakarpatsk.C3.A9_Ukrajiny; 6. 11. 2011
- http://www.sds.cz/docs/nov_0411.htm; 6. 11. 2011
- [http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Šverma](http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_%C5%A0verma); 6. 11. 2011
- [http://cs.wikipedia.org/wiki/Alois_Jirásek](http://cs.wikipedia.org/wiki/Alois_Jir%C3%A1sek); 6. 11. 2011
- <http://ld.johanesville.net/jirasek>; 6. 11. 2011
- [http://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_Havlíček_Borovský](http://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_Havl%C3%AD%C4%8Cek_Borovsk%C3%BDy), 7. 11. 2011
- <http://www.quido.cz/osobnosti/hus.htm>; 7. 11. 2011
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Hus; 7. 11. 2011
- <http://www.sobotka.cz/o-meste>; 7. 11. 2011
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Johan_amos_comenius_1592-1671.jpg; 7. 11. 2011

<http://ireferaty.lidovky.cz/100/2390/Jan-Amos-Komenský>; 7. 11. 2011

http://cs.wikipedia.org/wiki/Otakar_Jaroš; 7. 11. 2011

http://cs.wikipedia.org/wiki/Kněžna_Libuše; 7. 11. 2011

<http://www.mnhradiste.cz/images/stories/odbory/smrm/program-regenerace-mpz.pdf>; 7. 11. 2011

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Tomáš_Garrigue_Masaryk_1925.PNG; 8. 11. 2011

http://cs.wikipedia.org/wiki/T._G._Masaryk

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Jan_Vilímek_-_Jan_Neruda.jpg; 8. 11. 2011

http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Neruda; 8. 11. 2011

<http://www.artbohemia.cz/img/svabinsky-max/19867-vitezslavn1.jpg>; 8. 11. 2011

http://cs.wikipedia.org/wiki/Křižovnický_řád_rytířů_s_červenou_hvězdou; 8. 11. 2011

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Jan_Vilímek_-_František_Palacký.jpg; 9. 11. 2011

http://cs.wikipedia.org/wiki/František_Palacký; 9. 11. 2011

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Přemyslovci>; 9. 11. 2011

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Bedrich_Smetana.jpg; 9. 11. 2011

http://cs.wikipedia.org/wiki/Bedřich_Smetana; 9. 11. 2011

http://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Suk_starší; 9. 11. 2011

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Jan_Vilímek_-_Svatopluk_Čech.jpg; 9. 11. 2011

http://cs.wikipedia.org/wiki/Svatopluk_Čech; 9. 11. 2011

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Šlikové>; 9. 11. 2011

http://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Kajetán_Tyl; 9. 11. 2011

http://cs.wikipedia.org/wiki/Vít_Nejedlý; 9. 11. 2011

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Jan_Vilímek_-_Jaroslav_Vrchlický.jpg; 9. 11. 2011

http://cs.wikipedia.org/wiki/Jaroslav_Vrchlický; 9. 11. 2011

http://cs.wikipedia.org/wiki/Jaroslav_Vrchlický; 9. 11. 2011

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Jan_Vilímek_-_Jan_Žižka_z_Trocnova.jpg; 9. 11. 2011

<http://www.mnhradiste.cz/mesto/info/historie>; 15. 11. 2011

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Dukla>; 17. 11. 2011

http://cs.wikipedia.org/wiki/Zákon_na_ochranu_míru; 17. 11. 2011

http://cs.wikipedia.org/wiki/Svátek_práce; 17. 11. 2011

http://cs.wikipedia.org/wiki/5._květen; 17. 11. 2011

http://cs.wikipedia.org/wiki/Bitva_u_Sokolova; 24. 11. 2011

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Ještěd>; 24. 11. 2011

[http://cs.wikipedia.org/wiki/Horka_\(Bakov_nad_Jizerou\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Horka_(Bakov_nad_Jizerou)); 24. 11. 2011

<http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=186>; 3. 1. 2012

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

aj. – a jiné

apod. – a podobně

atd. – a tak dále

et al. – et alii (a kolektiv)

fce – funkce

ha – hektar

jm. – jméno

km – kilometr

km² – kilometr čtvereční

např. – například

PJ – pomístní jméno

popř. – popřípadě

př. – příklad

r. – rok

resp. – respektive (lépe řečeno, vlastně, popřípadě)

st. / stol. – století

str. – strana

tj. – to jest

tzv. – tak zvaně

tzn. – to znamená

ul. – ulice

vyd. – vydání

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: **Mapa statků v okolí Mnichova Hradiště, 1547**

Příloha 2: **Generální mapa okresního hejtmanství mnichovohradištského**

Příloha 3: **Seznamy ulic**

Příloha 4: **Mnichovohradištská radnice: před rokem 1884 a v roce 2003**

Příloha 5: **Mapa města Mnichova Hradiště z roku 1990**

Příloha 6: **Mapa města Mnichova Hradiště z roku 1992**